

G R

1563

9/14

P. e. 15

*1001
Jhu*

Theol. F. VII. 532.

EXAMEN OR-
DINANDORVM,

AD

Questiones sacrorum ordi-
num, Candidatis proponi consuetas,
aptæ & piæ responsiones, Catho-
licam veritatem succincta
breuitate indicantes.

Per Reuerend. P. F. Ioan. Ferum, Metropolita-
næ Mogunt. Concionatorem, &c.

Huic nouæ editioni accessit. SS.
Canonis Missæ pia exposi-
tio. D. Odonis Came-
racensis Epi-
scopi.

COLONIÆ,
Apud hères Arnolde Birckmanni.
M. D. LXIII,

EXAMEN
DINANDORVM

A. D.

Questiones factorum ordi-
narij, Candidatis proponi con-
suevit & per resolutiones, quibus
licet veritatem succin-
te prout indicantur.

Per Reverend. P. J. Joann. Fernum, M. S. P. S.
de Moguntia Censorum

Huiusmodi editioni accedens 22.
Cantoris huius pie expedit.
no. D. D. Odoris Cant.
tandis Episc.
scopi.

COLONIAE
Apud Petrum Althoffi Buchhändler.
M. D. C. L. X. I. I.

REVERENDO
PATRI, ET ORNATISSI-

MO VIRO D. PALLANTI, &c.

Monasterij Eberbachensis apud

Rhenigeos ordinis Cisterciensis

Abbatii digniss. Domino

suo colendo Philip. Agri-

cola Mogunt.

S. D.

Iam ordinandorum, quod Reuerend. Pater D. Ioannes Ferus indefessus Ecclesie Christi Athleta, in gratiam aliquando predecessoris tui D. Andreae Bodobrigensis, uiri cum uiueret optimi, congesserat, denuo sub tui nominis auspicio, emittimus. Non quidem nouum illud, neq; aliud quam ab ipso auctore, uiro merito omnibus suspiciendo conscriptum, pia tamen et simplici Canonis explicatione, ita auctum, ut etiam inimicus Lector multam in rem Candidatorum accessisse non cogatur non fateri. Volumus autem eò ipso nullo modo hominibus placere, quorum iudicia, ut sepe fallacia esse possunt, ita nos ea non adeo magnifacimus, sed illis tantum bene consulere, quos messis Christi ad officio am Ecclesie operam postulat. Non enim parui momenti res est, ouium Christi, ueri ac celestis pastoris,

EPISTOLA

Cap. 2.

2. Ti. 3.

1. Tit. 2.

Cap. 4.

Deut. 17.

cui pro deposito rationem reddituri sunt, quotquot in
sacrum ordinem sunt asciti, speculatorem agere. Mala
chias Propheta Domini, uerbis breuissimis, quicquid à
choro religioso requirendum depingit: Labia, inquit,
sacerdotis custodient scientiam, legem requirent ex
ore eius, quia Angelus Domini Sabaoth est. Quibus ar
mis instructus Ecclesiasticus uir esse debeat obiter cõ
monstrans, prudentia & legis peritia. Nam illis popu
lus ad cognitionem Dei adducendus est. Simili modo
Paulus Timotheum commendat, quòd ab infantia lite
ras sacras didicerit. Titum prætereà in doctrina sa
na potentem esse iubet, quò contradicentes reuincere
possit. Apud Oseam repellit Deus omnes indoctos re
ligioni initiatos, Quia tu scientiam reputisti, inqui
ens, repellam & ego te, ne sacerdotio mihi fungaris.
Quapropter quò nihil desit illis, qui ad sacra aspirant,
hanc piam & dilucidam Methodon, quam hætenus
haud sine fructu deuotis extitisse sensimus, iam iterum
in publicum damus. Deploramus uerò uehementer de
prauatas quorundam mentes, qui cum hæc & alia, ad
quæ auctor libri, quasi aditum quendam & uiam Theo
philis præparare studuit, magnis uigilijs elaborata
habeant, ne extremo quidem digito attingant. An nõ
illi magnam iniuriam Ecclesiæ Christi, quæ operarijs
gaudet facere, uidetur? Sed aliquando pœnas daturi.
In ueteri instrumẽto iudiciũ inter leprã, et non leprã,
inter sanctũ & prophanũ, mundũ et immundũ penes
sacer

DEDICATORIA.

3

sacerdotes erat: sub nouo excellētius quiddā requiritur. Oīs Pōtifex, inquit Paulus, ex hominibus aſſūptus, Heb. 5. pro hominibus constituitur in ijs quæ sunt ad Deum: ut offerat dona & sacrificia pro peccatis. Et Christus qui Apostolos suos, eorumq; successores testes doctrine suæ atque miraculorum in uniuerso orbe constituit, non eos ad lubricæ mundi, sed ad cœlestia oracula remittit: Scrutamini, inquit, scripturas, quia uos putatis in ipsis uitam æternam habere. Et illæ sunt quæ de me testimonium perhibent, et non uultis uenire ad me, uitam ut habeatis. Simili modo absoluit eos ad Apostolicam functionem, cū dicit. Ite docete omnes gentes, baptizando eos in nomine patris, & filij, & spiritus sancti, docentes eos seruare omnia quæcunq; mandaui uobis. Et ecce ego uobiscum sum omnibus diebus, usq; ad consummationem seculi. Hoc religiosorum debet esse sanctum ocium, hæ diurnæ atq; nocturnæ meditationes, his oblectandus animus, si saltem nobis cordi esset religio. Assumuntur enim non ad res leues, ad turpe ocium, fastū, luxū, sed ad res omniū grauiſſimas, ad ministerium Ecclesiæ, modestiam Christianam, consecrationem sacrosancti corporis & sanguinis Christi, cuius ministros se profitentur. Si Paulus gentium Doctor uiros Presbyteros, qui bene præsent, duplici honore dignos censuit, certè reliquos, qui aut gregem commissum uentris caussa negligunt, aut irruentibus lupis destituunt, duplici pœna affici uoluit. Sit igitur prima

Ioan. 5.

Matth. 28.

A 3

cura

EPISTOLA

cura illis, qui iam ministerio Ecclesiae praesunt, & qui ad illud admitti cupiunt, et quò languorē sponsae Christi, quo adficitur grauiorem sentiunt, eò magis student commissae functioni benè praesse, uitam quam habent plerique turpem, si contemni nolunt, emendent: custodiant uias Domini, legem Dei diligenter discant, frequenter doceant. Exempla honestatis uerbo & factis proferant; meminerint non hominis, sed Dei omnipotentis seruos se esse constitutos. Talibus pietatis & timoris Dei, ueritatis, iustitiae, lenitatis, integritatis, sapientiaeque donis conspicui, ad Ecclesiam promoueri possunt, cum caecum animal Deo offeratur, quando indoctus loco docti promouetur, & in magna auctoritate tam apud Deum quam homines erunt, quippe angelo Domini exercituum similes, imò ipsi angeli, teste Malachia, eò quòd mira prodigia, non omnium oculis patentia, per tales operetur Dominus. Neque aliquis hic excusandi locus patet. Est isto licet turbulento tempore magnus ubique doctorum uirorum numerus, quorum opera quae ad Ecclesiasticam pietatem necessaria sunt, uti possunt. Habent in publicum edita exemplaria, si haec complecti grauentur, è quibus satis ampla discendi materia sumi potest. Habent in isto breui & plano libello satis dilucidam catechesin, qua rudiores, qui adhuc lacte opus habent, utantur, perfectioribus quos ad studiū theologiae disciplinae sedulo hortamur, grauiora committimus: grandes enim mate
rias

DEDICATORIA.

4

rias, ut ille inquit, ingenia parua non sustinent. Au-
ctor, ut est nimia quadam modestia præditus, nominis
sui gloriolam hoc pilo non redimeret, sed omnia ad
Christi ueri & æterni pastoris gloriam, Ecclesiæ sa-
lutem, & communem omnium hominum utilitatem di-
rigere constituit, in primis autem sacris initiandis
hoc loco gratificari uoluit: quare accuratè Flacci sen-
tentiam est sequutus:

Quicquid præcipies esto breuis, ut citò dicta
Percipiant animi dociles, teneantque fideles.

Summam itaq; diligentiam hominis senis, & ferè
emeriti militis Ecclesiæ, quos paucos hæc ciuitas pa-
res habuit, candidè omnes interpretentur, si uerò quid
nouerint rectius istis, syncerè impartiri nõ recusent,
sin minus, his utantur nobiscum. Sed ne æquò proli-
xior sim, operam hanc tibi Reuerèd. Abbas dicamus:
quem cum amicissimum semper nobis, cum uehementi
zelo erga pietatem flagrantem hætenus cogno-
uimus, dignissimum iudicabamus, ut hoc
mutuæ inter nos charitatis sym-
bolon extaret. Vale optime,
& tuæ curæ concredit
communica.

A 4

CEN.

CENSURA SVB- DIACONANDORVM.

Vnde homini cognitio Dei?

Ab ipso Deo. Omnis enim sapientia à Domino Deo est. Eccles. 1. Et nemo nouit Patrem, nisi filius, & cui uoluerit filius reuelare. Matt. 11. Ioann. 6. Erunt omnes docti à Deo.

Quomodo se reuelat Deus?

Quadrupliciter, Primò per opera sua. Roman. 1. Inuisibilia Dei, per ea quæ facta sunt conspiciuntur. Ioann. 10. Opera quæ ego facio illa testimonium perhibent de me. Secundò per uerbum suum. Ioan. 17. Ego dedi eis sermonem tuum, & ipsi cognouerunt quòd à te exiui, & quòd tu me misisti. Tertiò per filium unigenitum. Ioannis primo: Deum nemo uidit unquam. Unigenitus Filius, qui est in sinu patris, ille enarrauit nobis. Ioann. 14. Qui me uidet, uidet & Patrem. Ioan. 17. Manifestaui nomen tuum hominibus, & cæt. Quartò per Spiritum sanctum. Ioan. 16. Cùm uenerit paracletus, ille testimonium perhibebit de me. Item, Ille me clarificabit, &c.

Vnde homini religio?

A Deo, Ipse eligit, uocat, sanctificat, trahit, dat

EXAMEN ORDINAND. 5

dat spiritum & voluntatem sibi ferendi, operatur in nobis velle & perficere, & omnia in omnibus. Ioan. 15. Nō vos me elegistis, sed ego elegi vos. Eze. 36. Auferam à vobis cor lapideum, & dabo vobis cor carneum, & spiritum meum ponam in medio vestri, & faciā vt in præceptis meis ambuletis.

Religio quid?

Est cultus, quo Deum colimus, qui cultus Græcè dicitur Latria vel Theosebia. Hęc Augustinus lib. 10. de ciuitate Dei. c. 1.

Religio vera quæ?

Diligere Deum ex toto corde, & ex tota anima, & ex omnibus viribus. Aug. vbi supra c. 4. Ad hoc tendunt priuatæ religiones. Vel secundum Iacobum, Religio vera & immaculata apud Deum est, visitare pupillos & viduas in tribulatione ipsorum, & immaculatum se custodire ab hoc seculo. Iac. 1.

Vnde religio dicta?

A religando, quia anima se vni Deo (vnde se peccato abruperat) reconciliatione ac perpetuo seruitio religat. Aug. de spiritu & anima. cap. 61.

Idololatria quid?

Est cultus simulacrorū, vel vbi cultus Deo debitus, creaturæ impenditur.

A 5 Ido.

EXAMEN

Idololatria unde dicta?

Ab idolo, quod est simulacrum, & latria cultus.

Idololatria quotuplex?

Duplex: Spiritualis, vbi vel aliquid Deo præferimus aut æquamus, vel vbi extra Deum in aliqua re, omnem fiduciam nostram collocamus. Corporalis, vbi simulacra pro dijs conluntur.

Idololatria unde ortum habuit?

Partim ex deceptione dæmonum, qui in cælo gloriam Dei & æqualitatem frustra affectantes, saltim in terram deiecti, eandem vsurparunt. Partim ex ignorantia hominum & cæcitate. Partim etiam ex peruersitate quorundam hominum, qui sibi diuinum honorem vsurpabant. Partim ex admiratione & adulatione, quemadmodum concionante Herode, Tyrij & Sidonij acclamabant, vocem esse non hominis, sed Dei, Partim etiam ortum habuit ex desiderio charorum. Sic Ninus rex Assyriorum, in honorem Beli patris sui statuam fecit, quæ postea Bel & Baal dicta fuit: vnde omnis idololatria ortum habuit. Hinc Sapientia decimoquarto scribitur: Superuacuitas homi-

A&t. 2.

ORDINAND. 6

hominum adinuenit idola. Acerbo enim luctu dolens Pater, &c.

De Deo quomodo sentiendum?

Vt de summo & optimo bono, quod est fons, origo, causa, etiam finis omnis boni. Ex ipso enim, & in ipso, & per ipsum sunt omnia. Ipse omnia circundat, omnia implet, omnia regit, omnia portat verbo virtutis suæ. Hebræorum primo. Vel de Deo sentiendum, quòd sit pater omnipotens, creator cæli & terræ, vt docet Symbolum nostrum. Huc pertinet & Symbolum Athanasij.

*Dei nomen quot modis accipitur
in scripturis?*

Quatuor modis. Natura, & sic vnus solus est Deus. Falsa opinione, sicut dij gentium, Iupiter, Mars, & cæt. Præsumptione vel usurpatione, sicut diabolus dicitur Deus huius mundi: & quidam tyranni, vt Alexander, Nabuchodonosor, se deos nominabant. Participatione gratiæ, itemque vocatione & adoptione. Sic dij dicuntur principes, sacerdotes, & omnes electi. Ego dixi dij estis, Psal. 81. Item dij dicuntur, ad quos sermo Dei factus est. Ioannis decimo, Item principes.

Dijs

EXAMEN

Dijs non detrahes. Exod. 22. Item Apost. & sancti. Psal. 46. Dij fortes terræ vehementer eleuati sunt.

Deus quid est?

- Credimus Deum esse. In futuro seculo videbimus quomodo sit. Cæterum quid sit Deus, nulla vnquam creatura edicere potest.
- Sicut nemo vnquam vidit Deum, sic nemo diuinam eius naturam satis explicare potest. In genere tamen Deus est æterna illa mēs, uel substātia spiritalis, qua nihil esse potest nec maius, nec sapientius, nec melius: sine initio, sine fine, simplex, sine vlla admixtione, inuisibilis, incorporea, immensa, ineffabilis, inæstimabilis, quæ est ipsum Esse, & à qua venit rebus conditis vt sint.

Dei nomen proprium quod?

Deus apud Hebræos (auctore Hieronymo) decem nominibus appellatur. Apud nos multo pluribus nominibus appellatur. Dicitur enim Dominus, auxiliator, saluator, vita, robur, lux, Pater omnipotens, & c. Proprium autem nomen Dei exprimitur in Exodo. Ego sum, qui sum: quod Hebræi quatuor literis scribunt Iehouah. Sic autem dicitur, propterea quod natura est, & à se ipso est, & à nullo accipit vt sit, ac perpetua est; Denique omnibus alijs dat vt sint.

Dei uocabulum unde?

Latinorum aliqui putant Deum dici à dando,

ORDINAND. 7

do, quòd omnibus det. Alij Deum dici putāt ab eo, quòd nihil ei desit. Apud Græcos θεός vel dicitur à θεόμαι, quod est speculari. Nam ipse Deus omnia videt & contemplatur. Heb. 4. Vel dicit à θεός, quod est currere: quia vbi que, cum opus est accurrit, & opem fert. Apud Germanos Dei vocabulum à bono derivatum videtur. Godt, goedt.

Deus in quibus est?

Secundum essentiam, præsentiam & potentiam, vbi que, & in omnibus creaturis est, in ipso enim omnia viuunt, mouentur, & sunt. Act. 17. Secundum gratiam autem in solis electis. Qui diligit me, &c. ad eum veniemus & mansionem apud eum faciemus. Huiusmodi enim homines sunt templum spiritus sancti. I. Cor. 6.

Deus quomodo summæ rerum præsideat?

Ex ipso & per ipsum sunt omnia, tamen aliqua per se solum agit, vt creare. Aliqua agit per angelos, aliqua per creaturas inanimatas, & corpora cœlestia. Aliqua per Apostolos, aliqua per Principes, aliqua per dæmones, &c. Vel ita omnia dispensat, vt in cœlo sit laudabilis, in terra mirabilis, in inferno terribilis.

Spiritus quid?

In scriptura aliquādo sumitur pro flatu spiritus

ritus

EXAMEN

ritus aërei. Frequentiùs autem spiritus dicitur, quicquid incorporeum est. Sic Deus dicitur spiritus. Item Angelus & animus humanus.

Angelorum officium quale?

Deo assistere. Isai. 6. Dei mandata perferre. Luc. 1. Hominibus ministrare. Heb. 11.

Diaboli natura quæ?

Ex se ipsa bona, & eadem est cū natura angelorum, nempe, substantia rationalis, incorporea, quæ & beatitudinis capax fuisset & esset, nisi ipse peccatū & obstinationē addidisset. Quæ aut iā sit eius natura & cōditio, patet ex noībus, quibus appellat in scriptura. Dicitur enim Sathan, quia semper aduersatur Deo & hominibus. Dicitur Leo, propter apertam impugnationem piorū. Dicitur draco, propter occultas insidias. Dicitur serpens, propter varietatem fraudum, &c.

Diaboli nomen unde?

A Græca dictione *διαβολή*, diabole, id est, calumnia. Diabolus enim idem est, quod calumniator: quia calumniatur & accusat, nedum peccata, sed etiam bona nostra, vt patet Iob. 1. Nunquid Iob frustra timet Deum? &c.

Diabolus in quibus tyrannidem suam exercet?

In filijs diffidentia, hoc est, omnibus impijs.

ORDINAND.

8

pijs. Ni enim ad regnum eius pertinet. In pijs autem nihil iuris habet, nisi quantum Deus Ephe. 2. permittit. Iob. 1.

Quomodo tyrannidem suam exercet?

Vel externè affligendo, vt patet in dæmoniis: vel spiritualiter in peccata & errores inducendo. Egrediar, & ero spiritus mēdax, Matth. 8. &c. 3. Regū. 22.

Ecclesia quid?

Est congregatio filiorum Dei in Christo Iesu, per Spiritū sanctū cōciliata, vno verbo, & eisdē Sacramentis concorditer vtens. Vna fide, spe & charitate, alijsque donis spiritus pollens.

Quotuplex Ecclesia?

Duplex, Militans & triumphans. Militans est, quæ adhuc militat, pugnat, & peregrinat in terris, habēs adhuc inter se commixtos bonos & malos, triticum & paleas, bonū semē & zizania. Matt. 13. Triumphans autē est cœtus ille beatarum animarum, cū Christo regnantī, qui ipse de mūdo & diabolo triūphauit, & regnat cum Christo securus in æternum.

Ecclesiæ uocabulum quale?

Est Græcū, à verbo ἐκκαλίω, qđ est euocare. Vnde Ecclesia dicit, quasi euocata cōcio, vel cōgregatio, aut cœtus. Nā euocati sumus per

vera

EXAMEN

verbum Christi, a simulacris mortuis ad Deum viuum, & à tenebris ignorantiae ad lucem Christianae veritatis.

Ecclesia cur dicitur Christiana?

Quia vni Christo innititur, & ab ipso nomen habet.

Cur dicitur Sancta?

Quia sanguine Christi emundata, & spiritu Dei sanctificata est. Item quia habet, docet, & agit quae sancta sunt.

Cur Orthodoxa?

Quia rectè sentit & credit, non errat. Sequitur enim vocem pastoris sui. Ioan. 10. Et habet spiritum doctorem. Ioan. 14. Ideo dicitur columna & firmamentum veritatis. 1. Timo. 3. Orthodoxus, rectè sentiens.

Cur dicitur Catholica?

Dicitur à *κατά ὅλου*, id est secundum totum seu vniuersum.

Quia vniuersalis est, non alligata vni loco, sed se diffundit in quæuis tempora & loca.

Ecclesia quid differt à Synagoga?

Synagoga etiam est congregatio. Quod autem Synagoga expectabit, hoc Ecclesia habet, & possidet. Synagoga habuit vmbra & figuras, Ecclesia habet lucem & veritatem.

Hierarchia quid?

Sacer principatus, vel sacrum regimen.

Ecclesiastica Hierarchia quæ?

Est

ORDINAND.

Est ordinaria potestas maiorum & minorum Prælatorum in Ecclesia: quorū interest purgare per correctionē, illuminare per doctrinam, & perficere per Sacramentorum administrationem.

Ecclesiastica Hierarchia quotuplex?

Duplex: Non enim sunt nisi duo status hierarchici in Ecclesia, maiorum scilicet & minorum prælatorum. Sicut Christus non habuit nisi Apostolos, quibus Episcopi vel maiores Prælati: & discipulos septuaginta, quibus sacerdotes & minores Prælati successerunt.

Ordo quid?

Est signaculum quoddam, quo per manuum impositionem, & alias ceremonias, in administrationem Verbi & Sacramentorum, specialis potestas & gratia datur ordinato.

Ordo uel ordinatio potius, an Sacramentum?

Est, quia institutum à Christo cū dixit: Hoc facite in meam commemorationem. Itē: Sicut misit me Pater, & ego mitto vos. Ioan. 20. Deinde habet suam promissionem, ibidem. Accipite Spiritum sanctum, &c. Præterea habet suum signum externum, impositionem scilicet manuum. Postremò confert gratiam. 1. Timo. 4. Noli negligere gratiam, quæ

B data

EXAMEN

data est tibi per prophetiam, cum impositione manuū presbyterij. Item. 2. Tim. I. Admoneo ut resuscites gratiam, quæ in te est per impositionem manuum mearum.

Quotuplex est Ordo?

Aliqui dicuntur Ordines Minores, alij Maiores.

Quæ cuiusq; Ordinis nomenclatura?

Primus, est Ordo Ostiariorum. Secundus Lectorum. Tertius, Exorcistarum. Quartus, Acoluthorum. Et hi quatuor dicuntur Ordines minores: quia à longè disponunt & deferuiūt ad sacrificium altaris. Quintus est, Subdiaconorum. Sextus, Diaconorum. Septimus, Presbyterorum.

Quod officium cuiusq; Ordinis?

Ad ostiarium pertinebat dignos ad templum recipere, indignos repellere. Ad lectores Psalmos & Lectiones cantare. Ad Exorcistam (quod interpretatur, adiurans vel increpans) pertinebat super inquietos, qui à spiritibus immundis vexabantur, aut demoniorum illusionibus & terriculamentis agitabantur, nomen Domini inuocare, adiuratum spiritum eijcere, vel compescere. Acoluthus dicitur affectator, comes, ministras, vel non prohitus: quia constitutos in maioribus

Ordinis

ORDINAND.

10

Ordinibus, proximè comitabatur. Eius officium erat, portare funalia & cereos, in signum læticię, vt fidelium animi incitarētur ad contemplandam Euangelicam lucem, & erigendam mentem ad veram lucem, quæ Christus est. Subdiaconi officium est, Calicem & panē ad altare portare, vinum ministrare celebranti, corporalia lauare, Epistolam legere, & quantum sufficit de oblationibus consecrandis super altare ponere. Diaconus significat ministrum. Eius officium est, pauperum curam gerere, Episcopis & Presbyteris ministrare, prædicare Euangelium, Ordinandos & baptizandos offerre, &c. Presbyteri sunt seniores propter dignitatem, doctrinam & grauitatē morum. Horum officium est, prædicare, soluere ligare, consecrare, & sacramenta administrare. Episcopus, superattendens. Hic si ordo accipiatur pro Sacramento, non est Ordo: quia circa Sacramentum Eucharistię non habet maiorem potestatem, quàm sacerdos alius. Si autē Ordo accipitur pro gradu dignitatis, Episcopatus est specialis Ordo: quia habet specialem potestatem in actionibus Hierarchicis, respectu corporis Christi mystici super sacerdotes.

Episcopatus quando non fit Ordo.

Ordo est vnum sacramentum respectu finis; quia omnes Ordines, etsi diuersi sunt, in

B 2 vnum

EXAMEN

vnum tamen finem ordinatur, id est, ad corpus Christi verum & mysticum.

Horarum canonicarum ratio quæ?

Sunt debitæ gratiarum actiones, pro certis & magnis Dei beneficijs. Quãuis enim duodecim sint horæ diei, harum tamen septem Christus clarissimis misericordiæ suæ radijs illustravit. Prima hora laudes canimus Christo, quòd pro nobis summo mane illusus, cõsputus & vinctus, Pilato traditus fuit. Tertia, quòd flagellatus, & spinis coronatus fuit. Sexta, quòd crucifixus. Nona, quòd emisit spiritum. Vespere, quòd sepultus. Hora completorij, quòd in monte Oliueti pauere & tẽdere cœpit, & sanguinem sudavit. Hora autem matutina, quòd pro nobis captus ligatusque fuit, à discipulis derelictus & negatus, ab impijs falsò accusatus & illusus. Itemq; , quòd eadem hora post tres dies resurrexit.

Missæ quid?

Est passionis Christi cõtemplatio, & quasi repræsentatio. Nam ab Introitu vsq; ad Canonem, Christi aduentus, & tota eius vita vsque ad passionem, à Canone vsque ad Complendam. Passio, à Complenda vsque ad benedictionem, sepultura & resurrectio exprimitur. Benedictio significat ipsam ascendentis

tis

ORDINAND.

tis Christi benedictionem. Missa duplicē ra-
tionē habet. Primò sacrificij quatenus mors
& sacrificium Christi in ea commemoratur.
Secundò Sacramenti, quatenus corpus & san-
guis Christi, quæ in panis & vini specie con-
tinentur, sumuntur.

Missæ uocabulum quale?

Videtur à mittendo deriuatum esse, pro-
pterea quòd ad placandum Deum in sacrifi-
cio Missæ valens & idonea mittatur legatio.
Reuerà autem dictio Hebræa est, idem signi-
ficans, quod Liturgia Græcè, quod Latinè so-
nat, sacrum ministeriū. Hebraicæ enim Mis-
sah, significat oblationem spōtaneam. Deut.
16. Oblationem spontaneā offeres, iuxta be-
nedictionem Domini Dei tui.

Quid significat Introitus?

Introitus Sacerdotis, significat introitum
& aduentum Christi in mundum. Cantus au-
tem, quem introitum dicimus, significat vo-
ces & prænunciationes Prophetarum, quibus
prædixerunt futurum aduētum Christi.

Introitū
instituit
Celesti-
nus. 41.

Kyrie eleison?

Id est, Domine miserere, significat oratio-
nes & suspiria patrum pro Christo.

Synama-
chus &
ante eū
Telephorus.

Gloria in excelsis?

Significat gaudiū Angelorū de nato Ch̄ro.
Luc. 2.

B 3

Col=

EXAMEN ORDINAND.

Collectæ?

Significant orationes, laudes & vota eorū, quibus Christi aduentus primò fuit reuelatus. Quales fuerunt sanctissima Virgo, Zacharias, Elizabeth, Pastores, Simeon, et Anna, itēque Magi.

Vel Collectæ hoc indicant, quòd tota vita Christi continua pro nobis et perpes oratio fuit.

Epistolæ?

Officium agit legis et Prophetarum, quā ante prædicatum Euangelium intercesserunt. Maximè autem designat tempus hoc, quo præcursor Christi Ioannes, viam venienti Domino sua prædicatione præparauit.

CEN-

12

CENSURA DIA- CONANDORVM.

Ministerium uerbi quale?

Prædicare Euangelium omni Crea-
turæ, Marc. 16. Vel prædicare Legē
et Euangelium, Præcepta et promif-
sa, fidem et opera, Baptismum, et
præcepta Christi, Matthæi. 28. Euntes bap-
tizzate docentes eos seruare omnia, quæ præce-
pi vobis.

Quid continetur nomine Canonice scripturæ?

Vetus et nouum testamentum. Dicitur au-
tem scriptura Canonica, id est, regularis: quæ
à Deo nobis data est vitæ et veritatis regula
qua omnia probemus, et iuxta quam viuamus.
Vel dicitur canonica: quæ citra vllam contro-
uersiã, afflatu sancti Spiritus, p̄dita est, irrefu-
tabilis existens auctoritatis, et de cuius fide
nephias est dubitare.

Quare dicitur uetus Testamentum?

Testamentum propriè dicitur ordinatio il-
la, qua morientes ordinando res suas, ani-
mi sententiam testantur. Interdum in scri-
ptura accipitur pro fœdere, et pacto. Testa-
mentum igitur uetus est fœdus illud, quod Deus

B 4 pepis

EXAMEN

pepigit cum Abrahamā & femine eius, promittens eis terram Chanaan, & quòd vellet eorum esse Deus, Genesis. 15. & 17. Hoc Testamentum vel fœdus confirmatum fuit in datione Legis, cùm Moyfes sanguine vituli aspergeret populū. Hic, inquit, est sanguis fœderis, &c. Exod. 24.

Ob hanc causam ea pars scripturæ, quæ vetus illud pactum Dei cum femine Abrahamę cõtinet & tractat, dicitur vetus Testamentum.

Quare dicitur nouum testamentum?

Quia continet nouum illud fœdus, quod Deus pater per Christum nobiscum pepigit, promittens nobis remissionem, gratiam & vitam æternam, quod fœdus per sanguinem Christi confirmatum fuit, Matth. 26.

Quæ sunt ueteris Testamenti uolumina?

Genesis, Exodus, Leuiticus, Numerorum liber, Deuteronomium, Iosue, Iudicū, Ruth, Regum libri 4. Paralipomenon libri duo, Esdræ, libri quatuor, Tobias, Iudith, Hester, Iob, Psalterium, Prouerbia, Ecclesiastes, Cantica canticorum, Liber Sapientiæ, Ecclesiasticus, Esaias, Hieremias, Threni, Baruch, Ezechiel, Daniel, Libri duodecim Prophetarū, Machabeorum duo.

Horum aliqui olim dicebantur Apocryphi,

ORDINAND.

13

phi, id est, occulti: propterea, quod domi quidem & priuatim, pro suo cuiusque animo phas esset eos legere. In Ecclesia autem publicè non recitabantur, nec quisquam eorum auctoritate premebatur.

Hi sunt Tertius & Quartus Esdræ, Tobias, Iudith, Sapientiæ liber, Ecclesiasticus, Baruch, & Machabæorum duo libri.

Apocryphi 9. li.

Omnes alij dicuntur Canonici, quia sunt irrefutabilis auctoritatis etiam apud Iudeos.

Hagiographi

Omnes libri veteris Testamenti, numero 37. Canonicorum. 28. Apocryphorum, nouè. lib. 28.

Quæ sunt noui Testamenti uolumina?

Euangelia Matthæi, Marci, Lucæ, & Ioannis, Acta Apostolorum, Epistolæ Pauli quatuordecim, videlicet: Ad Romanos, ad Corinthios duæ, ad Galatas, ad Ephesios, ad Philippenses, ad Colossenses, ad Thessalonicenses duæ, ad Timotheum duæ, ad Titum, ad Philemonem, ad Hebræos. Epistolæ Canonice septem, videlicet, Iacobi una, Petri duæ, Ioannis tres, Iudæ una, & Apocalypsis. Omnes libri noui Testamenti numero 27.

Qui sunt auctores singulorum librorum?

Pentateuchum scripsit Moyses excepto ultimo cap. Deut. quod fortè à Iosue adiectum fuit. Alij libri, quibus nomina propria præ-

B 5 figura

EXAMEN

figuntur, videtur ab his scripti, quorum nomina præ se ferunt, vt Iosue, Esdras, Iob, Tobias, Isaias, &cæ. Alios, qui nullius nomen præferunt, putant vel Samuelem, vel Esdram, aut alium quempiã ex Prophetis scripsisse, Prouerbia, Ecclesiasten, & Canticum Canticoꝝ scriptis Salomon, Sapientiæ librum Philo Iudæus (secundum Hieronymum) Ecclesiasticũ autem Iesus filius Syrach. Machabæorum auctor incertus est.

Qua lingua scripti sunt libri sacræ scripturæ?

Omnes libri veteris Testamēti scripti fuerunt lingua Hebræa, exceptis Hester & Daniele, qui secundum aliquos lingua Chaldaica; Et Sapiētia, Ecclesiastico librisq; Machabæorum, qui lingua Græca scripti fuerunt.

Omnes autem libri noui Testamenti ab exordio Græca lingua fuerunt scripti, præter Euangelium Matthei, & Epistolam ad Hebræos, qui duo libri Hebraicè scripti fuerunt.

Quibus argumentis probatur scripturæ

Canonice auctoritas?

Multis: Nã primò ex veritate rerũ, quas continet. Secundò ex miraculis, quibus ab exordio cõfirmata fuit tam in veteri quàm in nouo Testamento. Tertiò ex sui ipsius consonantia: tota enim scriptura ad vnum finem tendit, nempe, vt D E V S cognoscatur &

ORDINAND.

14

colatur. Quartò ex acceptatiõe Ecclesiæ, quæ
vocem pastoris sui Christi agnoscit, alieno-
rum autem voces fugit. Ioan. 10. Postremò
non paruum auctoritatem confert scripturæ
sacræ sanctitas scriptorum, quos constat spi-
ritu sancto plenos fuisse, & vel à Deo doctos,
vel à Christo.

Vetus lex quibus constat?

Lege, Prophetis, & Psalmis. Luc. 24. vel præ-
ceptis & promissionibus.

Nova lex quibus constat?

Prædicatione gratiæ & Sacramentorum.

Quæ est differentia ueteris & novæ legis?

Vetus fuit lex timoris, quia minis cogebat
ad sui obseruantiam. Noua autem est lex amo-
ris, quia donis & promissis allicit. Vel vetus
lex multa præcipiebat, sed non dabat spi-
ritum. Noua autem dat Spiritum sanctum.
Vel vetus lex fuit umbra; Noua autem est ve-
ritas. Illa habuit figuras, hæc rem ipsam.
Illa promisit, hæc præstat. Vel vetus testamē-
tum docet de Deo creatore & gubernatore:
Nouum autem de Deo redemptore & glorifi-
catore. Vel simpliciter vetus & nouum testa-
mentum, non differunt re ipsa, quia utrobi-
q; traditur, vnū esse Deū, & hunc solū colen-
dū: colendū aut spiritu, innocētia, & fide. Itē

vnis

EXAMEN

vnicam esse orbis iustitiam, & redemptionē: vnicum sacerdotē & sacrificiū, nempe Christum, Dei & hominis filium. Sperandā quoque à Deo animarum perpetuitatem, & resurrectionem corporum. Differunt tamen hæc duo Testamenta in modo tradendi. Nam illis omnia contingebant in figura, nobis autē illa euenerunt citra figuram.

In quo differunt Ceremoniæ legis à Sacramentis nostris?

Quòd Ceremoniæ significabant (nempe gratiam Dei) hoc Sacramenta nostra præstāt. Ceremoniæ tantūm significabant, non sanctificabant: Sacramenta autem nostra & signant & sanctificant.

Sacramentum quid est?

Eph. 1.
Tim. 3. Sacramentum apud Ethnicos scriptores est iusiurandum, seu obligatio numinis vel religionis, interuentu confirmata. In scriptura autem, idem est quod mysterium, id est, sacrum secretum, seu religiosum arcanum. Frequentiùs tamen Sacramentum dicitur sacræ rei signum, quod eius similitudinem gerit, & causa existit, cuius signum est.

Vel Sacramentum est signum sensibile fidei protestatiuum, ex institutione diuina, signans donum diuinum, suscipiēti dandum,
ad

ad eius salutem ordinatum.

Sacramenta quot sunt?

Septem, Baptismus, Confirmatio, Eucharistia, Pœnitentia, Extrema vnctio, Ordo, Matrimonium, Ex scripturis enim animaduertunt Patres hæc septem mysteria, rectè ac ac propriè dici Sacramenta, propterea quòd ita sint signa inuisibilis gratiæ Dei, vt & ipsius gratiæ Dei, quam impartitur, imaginem gerant, & causa sint.

Baptismi Sacramētum Christus instituit, cùm dixit: Euntes prædicate Euangeliū omnibus gentibus, baptizantes eos in nomine Patris, &c. Matth. 28.

Confirmationis, cùm dixit: Sedete in ciuitate, donec induamini virtute ex alto. Lucæ 24. Eucharistiæ cùm dixit: Accipite, & manducate, &c. Hoc facite in meam commemorationem. Matth. 26. Pœnitentiæ, cùm dixit: Accipite Spiritum sanctum, quorum remiseritis peccata, &c. Ioan. 21. Extremæ vnctionis, cùm Apostolos emisit ad prædicandum, & illi exeuntes vngebant oleo multos ægros, & sanabantur. Mar. 6. Et cùm per Iacobum dixit: Infirmatur quis in vobis, inducat presbyteros Ecclesiæ, & orent super ipsum, vngentes eum oleo, &c. Iacob. 5. Ordinis, cùm dixit: Sicut

EXAMEN

cut misit me Pater, sic & ego mitto vos. Ioan.¹
20. Item cū elegit duodecim Apost. Mat. 10.
Et cū signavit alios septuaginta duos. Lu-
cæ decimo. Matrimonij autem Sacramen-
tum instituit, vel potiùs institutum cōfirma-
vit; cū dixit: Quod Deus coniunxit, homo
non separet. Mat. 19.

Quot res in quolibet sacramento spectantur?

Duæ. Verbum & Elementum. Verbum est
inuocatio Trinitatis verbo promissionis in-
nixa. Elementum est aqua, oleum, panis,
vinum, & cæt. Vel aliter. In quolibet sacramē-
to multa spectantur: videlicet, institutio di-
uina, debita materia, debita verborum for-
ma, idoneus minister, fides in suscipiente,
intentio recta in ministro, & c.

Quare instituta sunt sacramenta?

Vt sint remedia contra peccatū, & certa ef-
ficaciaque signa voluntatis & gratiæ Dei, in
sensum externum incurrentia, admonentia
& erudientia nos, vt quod foris in specie visi-
bili fieri cernimus, intus per Dei virtutem ef-
fici credamus. Item etiam ideo instituta sunt
Sacramenta, vt sint velut Symbola, quibus
Christiani se mutuò agnoscant, & in vnione
contineantur.

Peccatum quid est?

Quic-

Quicquid vel omissione, vel commissio-
ne, contra Dei legem fit.

Peccatum quotuplex?

Triples, Originale, Actuale, & Omissio-
nis. Originale cōtrahimus à parētibus, Actua-
le fit contra præcepta negatiua. Peccatum au-
tem omissionis, contra præcepta affirma-
tiua.

Actuale est duplex: Veniale, scilicet & mor-
tale, & cæt.

Pœnitentia quid?

Est conuersio hominis peccatoris ad De-
um, qua ex animo odit peccata, cum proposi-
to deinceps non peccandi. Vel pœnitentia
est antea cta peccata deflere, & deflenda ite-
rum non committere. Vel pœnitentia est se-
cunda tabula, ad quam homo post naufragi-
um peccatorum (vt saluetur) se conuertit.

Pœnitentiæ quæ partes?

Contritio, Confessio, Satisfactio. Contra-
ritio est dolor, quo homo commissa deflet, &
quodammodo in sese dolendo vindicat.
Hunc dolorem partim excitat timor, partim
amor iustitiæ.

Confessio quotuplex?

Triples. Confessio fidei, Confessio diuine
laudis, Confessio fraudis vel peccatorum.

Con-

EXAMEN

Confessio peccatorum etiam triplex est: Interna scilicet, quæ Deo fit. Fraternalis, qua proximus offensus recõciliatur. Ecclesiastica vel Sacramentalis, quæ fit coram sacerdote.

Satisfactio quid?

Tit. 2. Est causas peccatorum excindere, & earũ suggestionibus aditum non præbere. Vel satisfactio est solutio debiti, quod diuina exigit iustitia, ob offensam in suam legem commissam, vel satisfactio est dignos pœnitentię fructus facere, id est, commissis peccatis aduersa facere. Duplex autẽ est satisfactio: vna quę meretur remissionem peccatorũ, & abolet mortem eternam. Hęc soli Christo tribuitur, qui dedit semetipsum pro nobis, vt redimeret nos ab omni iniquitate, factus propitiatio pro peccatis nostris, &c. 1. Ioan. 2. Et hæc est vera satisfactio.

Alia est satisfactio, quæ tantũ abolet pœnam temporariam, quam Deus interdũ etiã post remissam culpam exigit, vt patet in Dauid. 2. Regum. 11. Et hæc est pars pœnitentię. Fit autem Oratione, Ieiunio, Eleemosyna, Mortificatione carnis; Innouatione vitæ.

Quæ clauium potestas?

Ioan. 21. Aperire & claudere, hoc est, remittere peccata credentibus, & pœnitentibus, & retinere eadem

ORDINAND.

17

eadem incredulis & impœnitentibus. Item ligare criminosos, & absoluere pœnitentes. Matthæi decimo octauo. Ioan. 21.

Duæ sunt clauis: Ordinis, & Iurisdictionis. Clavis ordinis, est potestas vocationis & functionis, seu ministerij sacerdotalis, qua qui fungitur Christi personam in Ecclesia representat, omniaque non suo, sed Christi nomine agit. Hæc complectitur potestatem prædicandi Euangelij, consecrandi corpus Christi, remittendi & retinendi peccata & administrandi Sacramenta.

Clavis iurisdictionis, est potestas coërcendi criminosos vel excommunicandi publicè delinquentes, & eosdem rursus absoluendi, si conuersi hoc petant. Ad vtranque pertinet non tantùm potestas, sed etiam scientia discernendi inter ligandos & soluendos. Ideo etiã nominantur clauis scientiæ & potestatis.

Catechesis quid?

Instructio baptizandorum in fide.

Quæ ratio eius? Vel quid opus instructione?

Accedentem ad Deum, oportet credere. Hebræorum 11. Nemo autem credit in eum, de quo nihil audiuit. Rom. 10. Necessaria igitur erat Catechesis de nouo venientibus ad Ecclesiam. Huius quidem forma etiam nunc baptizando

C

zando

EXAMEN

zando adhibetur. Cæterū susceptoribus paruulorum, incumbit eandem adimplere, postquam suscepti ad annos discretionis venerint. Catechesis autem Christiana cōplectitur articulos fidei, Decem præcepta, Orationem dominicam, & rationem Sacramentorum.

Baptismus quid?

4. Tit. 3.

Latinè est tinctio, vel lotio, aut ablutio. Baptismus est lauacrum regenerationis & renouationis. Vel est signum sensibile ex institutione diuina significans mortem veteris hominis, & renouationem noui. Ephesi. 4. Vel est ablutio exterior corporis, cum inuocatione sanctæ Trinitatis, ex institutione diuina significans abluitionem animæ à peccatis.

Vel est signū fœderis, quod Deus per Christum nobiscum pepigit, quo & ipse nobis promisit, quòd velit esse Deus noster, & nos ei promittimus, quòd ipsum solum colere velimus.

Baptismus quotuplex?

Triplex: Fluminis vel aquæ, Flaminis vel spiritus, & sanguinis. De Baptismo aquæ dicitur, Ioann. 3. Nisi quis renatus fuerit ex aqua, &c. De baptismo flaminis dicitur. Act. 1. Vos autem baptizamini spiritu sancto & igni. De baptismo sanguinis dicitur: Pōtestis bibere cali-

calicem, quem ego bibo? Et baptizari baptis-
mo quo ego baptizor?

Eucharistia quid?

Græca dictio est, idem significās, quod gra-
tiarum actio. Sic autem nominatur Sacramē-
tum corporis & sanguinis Christi, quia sum-
morum bonorum nos admonet, quæ gratia-
rum actionem exigunt. Item, quia ipsum of-
ferimus Deo in laudem et gratiarū actionē,
pro beneficio redemptionis nostræ.

Cur dicitur Synaxis?

Synaxis Græcè, Latinè dicitur conciliatio
vel communio. Dicitur autem Sacramen-
tum hoc Synaxis vel communio, quia omnes
de vno pane, & de vno calice participamus. I.
Cor. 10.

Immo vnus panis, & vnū corpus efficimur.
Per hoc enim mysterium significatur arctis-
sima cōiunctio corporis mystici cum capite,
id est Christi & Ecclesiæ & omnium Christi ^{1. Tit. 3.}
membrorum inter se.

Cur dicitur Cœna Domini?

Quia in vltima Cœna fuit institutum, & in
eius memoriam celebratur.

Quæ est cuiusq; Sacramenti vis & usus?

EXAMEN

Vis
Sd=
crd=
mēti.

Baptismi

Confirma-
tionis

Euchari-
stie

Poenitentie

Ordinis

Matrimonij

Extremæ
unctionis.

Est
con-
fer-
re
gra-
tiam
Spi-
ritus
san-
cti.

Ad remissionem peccato-
rum, maximè originalis.
Ad robur & tutelam.

Ad spiritualem refectio-
nem.

Ad purgationē peccato-
rum actualium.

Ad debitam executionem
officij suscepti.

Ad coniunctionem mutu-
am animorum.

Ad purgationem uenia-
lium peccatorum.

Vo-
sus
aut
est.

Exuere ueterē homi-
nē & induere nouū.
Fortiter resistere tē-
tationibus.

Iugum domini pati-
enter ferre.

Etiā seipsum totum
dare Deo, et proxi-
morū utilitati sicut
Christ⁹.

Noua uita. (insistere.
Operi et ministerio
Seruare fidē, educa-
re prolem.

Feliciter & securē
in Domino mori.

ORDINAND.

19

Graduale quid significat?

Lamentum pœnitentiæ, quod Ioannes excitavit, cùm diceret: Pœnitentiam agite, gemina viperarum: securis ad radicem arboris posita est. Luc. 3.

Gelasi'.

Alleluia quid significat?

Consolationem, quam addidit præcursor ostendendo Christum: Ecce, inquit, agnus Dei? & c. vel gaudium sempiternæ felicitatis post luctum pœnitentiæ, & peregrinationem huius vitæ. Post Alleluia sequitur Prosa, quæ & ipsa cantus est læticiæ, ad significandam geminam stolam, glorificationem scilicet corporum & animarum. Tractus significat tedium & molestiam, & laborē presentis incolatus.

Ioann. 1.

Euangelium?

Significat prædicationem Christi.

Credo?

Fidem Apostolorum, & confessionem Petri: Tu es Christus filius Dei. Matt. 16.

Damas.

Offertorium?

Significat quod post prædicationem Euangelij, non tantum sequi debet fides in corde, sed etiam laus in ore, & fructus in opere, ut scilicet tam nos quam nostra Deo offeramus, qui tanta nobis dat & promittit per Euangelium.

C 3

CEN-

CENSURA PRES- BYTERANDORVM.

Summa doctrinae Christianae quæ?

Caritas de corde puro et conscien-
tia bona, & fide non ficta. 1. Tim.
1. In hac enim vniuersa lex pendet
& Prophetæ. Matth. 22. Vel summa doctrinæ
Christianæ, est agnoscere Deum, & quem mi-
sit Iesum Christum. Ioann. 17. Vel summa do-
ctrinæ Christianæ, est Christus finis legis ad
ad salutem omni credenti. Roma. 10.

Deus quomodo est trinus cum sit unus?

Trinus est in personis, vnus tamen in sub-
stantia, vel vnitatem essentia. Sicut Sol vnus
est in natura, nunquam tamen est sine calore
& luce.

Quid cuique personæ proprium est?

Pater à nullo est factus, nec creatus, nec ge-
nitus. Filius à Patre solo est, non factus, nec
creatus, sed genitus. Spiritus sanctus à Patre
& Filio est, non factus nec creatus, nec geni-
tus, sed procedens. Patris ergo proprium
est, quòd ipse generet: Filio proprium est,
vt sit genitus: Spiritui sancto proprium est,
vt procedat. Item Patri appropriatur maie-
stas, siue potentia & creatio: Filio appro-
pria

EXAMEN ORDINAND. 20

priatur sapientia & redemptio: Spiritui sancto appropriatur bonitas & sanctificatio. Cōmunia autem tribus personis sunt: Deus, deitas, magnitudo, uirtus, maiestas, æternitas, &c. Item: Caritas, ignis, lux, &c. Item: creator redemptor, refugium, &c.

Quid sanctæ Triadi commune est?

Omnia quæ essentiam concernunt. Qualis enim pater, talis filius, talis & Spiritus sanctus. Increatus pater, et ceter. Immensus pater, et ceter. Deus pater, & ceter. Sic Dominus pater, dominus filius, dominus Spiritus sanctus. Et in hac Trinitate nihil prius aut posterius, nihil maius aut minus, sed totæ tres personæ coæternæ sibi sunt & coæquales, & ceter. Athanasius.

Deus quomodo creauit hominem?

Formauit Deus hominem de limo terræ, & inspirauit in faciem eius spiraculum vitæ, & factus est homo in animam uiuentem. Genes. 2. Item creauit Deus hominem ad imaginem & similitudinem suam, ad imaginem Dei creauit illum, masculum, & fœminam fecit eos, Genes. 1.

Quare creauit hominem?

Vt præesset piscibus maris, & volatilibus cæli, & bestiis vniuersæ terræ, omniq; reptili,

C 4 quod

EXAMEN

quod mouetur in terra, Gen. 1. Vel hominem creauit Deus propter seipsum. Iuxta illud: Populum istum formaui mihi, laudem meam narabit. Isai. 43. Vel ideo creauit Deus hominem, ut creatorem suum cognosceret, cognitum diligeret, dilecto frueretur, ac in perpetuum beatus esset.

Homo quid est?

Animal rationale, hoc est, substantia corporea, animata, sensibilis, & rationalis. Item homo ante casum fuit nobilissima creatura: post peccatum autem, factus est creatura miserissima. Vnde in scriptura nominatur caro, peccatum vanitas & nihil. Ad nihilum, inquit, redactus sum. Psalm. 72. Item: Homo vanitati similis factus. Psalm. 143. Item: Homo cum in honore esset, non intellexit, comparatus iumentis insipientibus, & similis factus est illis. Psalm. 48.

Quae sunt partes hominis?

Secundum naturam duae, Corpus scilicet & anima. Secundum scripturam itidem duae, Caro & spiritus, Item homo exterior & interior. Item sensualitas & ratio. Caro significat quicquid in nobis est humanorum affectuum, citra spiritus sancti auxilium, spiritus significat agitationes, & impulsus Spiritus sancti

sancti in nobis, ad opera bona. Quod natum est ex carne, caro est, &c. Ioann. 3. Vel caro est infima nostri pars, cui serpens antiquus per genitalem culpam, iuscripsit legem peccati, qua ad turpia prouocamur, & victi Diabolo cōnectimur: Spiritus est ea pars hominis, qua diuinæ naturæ similitudinem exprimimus, in qua & ipse conditor digito, id est, spiritu suo, honesta, suamque legem insculpsit. Inter hæc duo Paulus interponit animam, eam scilicet partem hominis, quæ sensuum ac motuum naturalium capax est. Hæc vel carni vel spiritui adhæret. Si carni, fit & ipsa caro & carnalis; si autem spiritui, fit & ipsa spiritualis. Caro igitur constituit pecora: anima, homines: spiritus, pios & sanctos. Caro quærit dulcia; anima, necessaria: spiritus, cælestia.

An cum libero arbitrio creatus sit homo?

Vtique. Eccle. 15. Deus ab initio creauit hominem, & reliquit eum in manu consilij sui, &c. Apposuit ei ignem & aquam, &c. Item, Deus creauit hominē rectū, &c. Ecclesiastes.

Liberum arbitrium quid?

Est libera voluntatis electio, qua bonum cognitum creatura rationalis potest amplecti, & malū vitare. Arbitrium dicitur ab arbitrando & discernendo quid eligendum sit, &

C 5 quid

EXAMEN

quid refutandum. Liberum autem dicitur, quod in sua potestate est agendi, quod velit. Liberum igitur arbitrium & intellectum includit et voluntatem. Intellectum, quo cognoscit. Voluntatem, qua eligit.

*Liberum arbitrium quale fuit
ante lapsum?*

Fuit sanum & perfectum. Poterat tunc homo non peccare. Poterat Dei præcepta implere. Nullum habebat impedimentum, ut nunc: corpus non impediēbat intellectum, quò minùs quod bonum erat cognosceret. Nec concupiscentia in carne adhuc erat, quæ voluntatem à bono cognito auerteret.

*Liberum arbitrium quale factum est
post lapsum?*

Infirmum & vulneratum. Potens quidem & promptum ad mala, insufficiens autem & tardum ad bona. Itē est sicut iumentum, quod indiget fessore, ad hoc ut pergat & rectē pergat. Sic liberum arbitrium indiget gratia impellente & dirigente, alioqui nihil rectē facit. Vnde Paulus: Velle quidem adiacet mihi, perficere autem non inuenio. Romanor. 17. Et Christus: Sine me nihil potestis facere. Ioann. 15.

Quomodo lapsus est homo?

Auer-

Auertendo se à bono incommutabili, ad bonum commutabile. Item plus condescendendo vxori quam Deo. Item plus credendo serpenti quam Deo. Item concupiscendo æqualitatem Dei, maximè autem per fraudem, & deceptionem Diaboli. Genes. tertio. Vnde Sapientiæ primo. Inuidia Diaboli mors intrauit in orbem terrarum.

*Peccata quomodo purgantur baptismo
in paruulis?*

Per inuocationem sanctæ Trinitatis, per fidem & orationem Ecclesiæ, per virtutem & efficaciam Sacramenti, & vt aliqui volunt, per fidem infusam puero.

*Quomodo purgantur adulti dum
baptizantur?*

Per fidem propriam, per confessionem fidei, & pœnitentiam vitæ prioris. Act. 2. Pœnitentiam agite, & baptizetur vnusquisque vestrûm, & accipietis Spiritum sanctum, & remissionem peccatorum.

*A purgatis & reconciliatis quomodo
colendus est Deus?*

Fide, Spe, & Charitate, quæ operatur obseruantiam præceptorum. Item Deus colendus est corde, ore, opere, secundum quod tria prima præcepta exigunt. Corde, credendo, diligendo,

EXAMEN

diligendo, timendo. Ore, laudando, & confitendo. Opere, verum cultum & latriam exhibendo.

Quid est fides?

Substantia sperandarum rerum, argumentum non apparentium. Hoc est, Fides est bonum menti hominis diuinitus infusum, quo citra vllam hæsitantiam credit esse verissima quæcunque diuina eloquia docuerunt, etsi non videantur, etiam si omnem rationem nostram exuperent.

Quotuplex est fides?

Duplex: Infusa & acquisita. Infusa est, quæ à Deo infunditur homini ad assentiendū his quæ credenda sunt. Acquisita autem est, quæ post iustificationem, vel per auditum verbi, vel per visa miracula augefcit. Item duplex est fides: Actualis, quæ scilicet se exerit & exercet, vel ostendit. Habitualis, quæ se nõ exerit, nisi pro loco & tempore, vt in dormiente est fides habitualis, sed non actualis. Itē duplex est fides: Mortua vel Historica, quæ tantū assentit Historiæ, sine omni affectu pio in Deum. Viua vel iustificans, quæ sic assentit Historiæ, quòd omni fiducia fertur in Deum, & insuper per charitatem operatur, Galat. 5.

Fidei

Fidei Symbolum quale?

Symbolum collatio est. Sic fidei Symbolū est, quod ab Apostolis collatum & congestū est. Est autem tale: Credo in Deum patrē omnipotentem, &c. Aliud est Symbolum Athanasij de fide Trinitatis cōtra Arrianos: aliud est Symbolū Nicænū, nēpe q̄ patres in Nicēno cōcilio cōtra Arrianos: congesserunt: hoc cantatur ad Missam.

Spes quid est?

Est virtus, qua æterna bona cum fiducia expectantur. Vel secundum Magistrū in sententijs: Spes est expectatio futuræ beatitudinis, ex gratia & meritis proueniens.

Spes quomodo differt à fide?

Fides ostendit promissam gratiam, spes autem eam arripit, & sibi assignat. Fides dicit: Parata sunt inæstimabilia dona à Deo fidelibus suis. Spes autem dicit: Mihi illa parata sunt. Item fides est bonarum & malarum rerum. Credimus enim mala & bona, cælum & infernum esse, &cæt. Credimus item tam ad nos quā ad alios pertinentia. Spes autem tantum est bonarum rerum, & ad eum qui spem gerit, pertinentium. Nemo enim se sperat dānandum, nec quisquam pius sperat, quod ad se non pertinet, vt æqualitatem Dei.

Charitas quid est?

EXAMEN

Est dilectio, qua diligitur Deus propter se, proximus propter Deum vel in Deo. Vel Charitas est finis præcepti, de corde puro, & conscientia bona, & fide non ficta. 1. Tim. 1.

Charitatis an aliquis modus aut mensura?

Non quia ad omnes se extendit in longum & latum, altum & profundum. Ephes. 1. Item Charitas nunquam excidet, sed in æternum manebit. Item maior est fide & spe. 1. Cor. 13. Vel charitatis modus & mensura, est diligere Deum ex toto corde, & ex tota anima, & ex omnibus viribus, & proximum sicut nos ipsos.

Charitas quotuplex?

Duplex: Dei scilicet & proximi.

Charitatis ordo qualis?

Vt primò diligatur Deus iuxta tria prima præcepta. Deinde proximus iuxta septem posteriora. Et inter proximos primùm diligantur parentes domestici, & fideles. Deinde etiam aduersarij, nec nos ipsos negligamus. Qui enim sibi malus, cui bonus? Miserere, inquit, animæ tuæ placens Deo. Eccles. 30.

Quomodo per fidem, spem, & charitatem, perueniamus ad mandatorum obseruationem?

Fides apprehendit gratiam in præterito exhibitam: spes autem præmia in futurum reposita. Ex his accenditur Charitas, quæ libere

rè

ORDINAND.

24

rè et sponte Dei præcepta obseruat.

*Relapsi post baptismum quomodo
restituuntur?*

Per pœnitentiam. Hæc enim est secūda tabula post baptismum, qua euadimus naufragium æternæ perditionis. Quid autem ad pœnitentiam requiratur, suprâ dictum est.

*Quomodo mandata Dei
implentur?*

Per gratiam Dei, cooperante tamen et adnitente etiam humana voluntate. Ipse operatur in nobis velle et perficere. Vnde Paulus: Plus omnibus laboraui non ego autem, sed gratia Dei, mecum. 1. Cor. 15. Item mandata implemus, cū ex fide accipimus Spiritum sanctum, qui ad omnia bona nos incitat. Domine, inquit, da q̄ iubes, et iube quod vis: August. lib. Confessionum.

Vnde tota hominis iustificatio?

A Deo, Ipse enim remittit peccata propter Christum. Ipse insuper nobis infundit Iustitiam, qua coram ipso iusti simus. Iustificari enim, est absolui à peccatis, piūque et iustum effici: Vel exui vetere homine, & indui nouo. Item vera iustificatio à fide, et per fidem incipit: Bonis autem operibus conseruatur, augetur, cōtinuatur, perficitur, et probatur.

EXAMEN

& probatur.

Meritorum ratio quæ?

Opera nostra, in quantum nostra sunt, nihil merentur, immo sunt velut pannus menstruatus, Isai. 64. In quantum autem Spiritus Dei ea in nobis operatur, meritoria sunt. Ipse enim sua dona in nobis coronat. Item ex nobis ipsis nihil meremur: Quia nihil Deo dare possumus, quod non prius ipsius sit. Nihil agere, quod non prius debeamus. Vnde etiam si omnia fecerimus, quæ nobis præcepta sunt, tamen dicere debemus, quod serui inutiles sumus, Luc. 17. Tamen quia ipse seruantibus sua præcepta, ex gratia promisit æterna bona, dicimur ea mereri: non quod opera nostra a deo perfecta sunt, sed quia Deus promisit. Itē Christus futuram beatitudinē nominat mercedem: Ergo opera pia habent rationem meriti. Vbi enim merces, ibi est & meritum. Ita tamen quod semper plus respiciendū in gratuitam Dei promissionem, quàm in operum nostrorum valorem.

Quis moriendi optimus modus?

Mori in Domino, id est, in fide Christi, in studio pietatis, perseuerantia bonorum operum, & patientia sub cruce. Apocaly. 14. Beati mortui, qui in Domino moriuntur.

Quis

ORDINAND.

25

Quis animæ status post mortem?

Animæ piorum, sunt in requie cum Lazaro: animæ impiorum, sunt in tormentis cum diuite. Luc. 16. Animæ imperfectorum, sunt in purgatorio, donec per gratiam & subuentionem fidelium liberentur. Ideo Ecclesia ab exordio semper pro mortuis orauit, ut patet ex Tert.

Præfatio quid significat?

Quia altè legitur post aliquantum silentium, significat reditum Christi in Iudæam, postquam aliquandiu latuerat propter insidias Iudæorum. Ioan. 11. Tunc enim instante passione, manifestè redijt in Iudæam, ac primò insignem illam cœnam Bethaniæ celebravit. Ideo præfatio altè cantatur.

Sanctus?

Significat acclamationem turbæ, in die Palmarum.

Canon?

Prima pars Canonis ante verba cõsecrationis, significat tres illos dies inter diem Palmarum, & cœnam Domini. Verba consecrationis admonent vltimæ cœnæ, & institutionis Sacramenti.

Eleuatio hostiæ & extensio manuum?

Significat extensionem & eleuationem Christi
D sti in

EXAMEN

Isti in Cruce. Pars Canonis quæ sequitur, & secretè legitur, significat silentium Christi in cruce.

Pater noster?

Significat orationem Christi: Pater dimitte illis, &c. Item, Pater in manus tuas. &c. & alia verba, quæ in cruce protulit: ideo altè cantantur.

Fractio hostiæ?

Significat mortem Christi.

Immissio in calicem?

Significat sepulturam.

Pax Domini?

Significat fructum passionis Christi, qua pacificauit nos Deo cum sanguine suo.

Agnus Dei?

Significat vocem Centurionis: Verè hic homo iustus erat: Et pœnitudinem populi, qui percutientes pectora sua, reuertebantur. Vel pax Domini, significat resurrectionem Christi, in qua Apostolis annunciauit pacem Ioann. 20.

Commune?

Significat gratiarum actionem Ecclesie, p beneficio redemptionis. Vel significat gaudium Apostolorum de Christi resurrectione, Ioann. 20.

Vltimæ

ORDINAND.

26

Vltimæ collectæ?

Significant orationem Christi, qua pro nobis iugiter interpellat ad Patrem.

Per ite Missa est?

Dimittitur populus ad propria. Quasi dicat: Ite, Missa est hostia ad Patrē. Vel: Ite, missa est completa.

Benedictio?

Significat benedictionem Christi ascendentis. Luc. 24.

Expositionem Canonis, orationis Dominice, & Symboli Apostolici, ex Rationali diuinorum, vel ex alijs pete.

HAEC boni consulat quicumque legerit, sciatque, pro his tantum scripta esse, qui meliora non habent, vnumque hic quaesitum, ne tales omnino muti in Examine Ecclesiastico inueniantur.

D 2

CA-

Catalogus quæstionum

communium, quæ in examine subdiaconandorum proponi solent.

V Nde homini cognitio Dei? Fol.	4
Quomodo se reuelat Deus?	ibid.
Vnde homini religio?	ibid.
Religio quid?	5
Religio uera quæ?	ibi.
Vnde religio dicta?	ibid.
Idololatria quid?	ibid.
Idololatria unde dicta?	ibid.
Idololatria quotuplex?	ibi.
Idololatria unde ortum habuit?	ibi.
De Deo quomodo sentiendum.	6
Dei nomen quot modis accipitur in scripturis?	ibid.
Deus quid est?	ibid.
Dei nomen proprium quod?	ibid.
Dei uocabulum unde?	ibid.
Deus in quibus est?	7
Deus quomodo summæ rerum præsideat?	ibid.
Spiritus quid?	ibid.
Angelorum officium quale?	ibi.
Diaboli natura quæ?	ibi.
Diaboli nomen unde?	ibid.
Diabolus in quibus tyrannidem suam exercet?	ibid.
	Quos

INDEX.

Quomodo tyrannidem suam exercet?	8
Ecclesia quid?	ibid.
Quotuplex Ecclesia?	ibi.
Ecclesiae uocabulum quale?	ibi.
Ecclesia cur dicitur Christiana?	ibid.
Cur dicitur sancta?	ibid.
Cur Orthodoxa?	ibid.
Cur dicitur Catholica?	ib.
Ecclesia quid differt à Synagoga?	ibid.
Hierarchia quid?	ibid.
Ecclesiastica Hierarchia qua?	ibid.
Ecclesiastica Hierarchia quotuplex?	9
Ordo quid?	ibid.
Ordo uel ordinatio potius, an Sacramentum?	ibid.
Quotuplex est ordo?	ibid.
Quae cuiusq; ordinis nomenclatura?	ibid.
Quod officium cuiusq; Ordinis?	ibi.
Horarum Canoniarum ratio qua?	10
Missæ quid?	ibid.
Missæ uocabulum quale?	11
Quid significat introitus?	ib.
Kyrie eleison quid?	ibid.
Gloria in excelsis quid?	ibid.
Collectæ quid?	ibi.
Epistola quid?	ibid.

QVÆSTIONES IN EXAMINE
Diaconandorum proponi consuetæ.

D 3

Minister

INDEX.

M inisterium uerbi quale?	12
Quid continetur noīe Canonicae scripturae?	ib.
Quare dicitur uetus Testamentum?	ibi.
Quare dicitur nouum Testamentum?	ib.
Quae sunt ueteris Testamenti uolumina?	ibid.
Quae sunt noui Testamenti uolumina?	13
Qui sunt auctores singulorum librorum?	ibid.
Qua lingua scripti sunt libri sacrae scripturae?	ibi.
Quibus argumentis probatur scripturae canonicae auctoritas?	ibid.
Vetus lex quibus constat?	14
Noua lex quibus constat?	ib.
Quae est differentia ueteris & nouae legis?	ib.
In quo differunt ceremoniae legis à Sacramentis?	na=
Sacramentum quid est?	ibid. (stris? ib.
Sacramenta quot sunt?	15
Quot res in quolibet Sacramento spectantur?	ibid.
Quare instituta sunt Sacramenta?	ibid.
Peccatum quid est?	ibid.
Peccatum quotuplex?	16
Poenitentia quid?	ibid.
Poenitentiae quae partes?	ibid.
Confessio quotuplex?	ibid.
Satisfactio quid?	ibid.
Quae clauium potestas?	ibid.
Catechesis quid?	17
Quae ratio eius? Vel quid opus instructione?	ib.
	Baptis.

INDEX.

	28
Baptismus quid?	ibid.
Baptismus quotuplex?	ibid.
Eucharistia quid?	18
Cur dicitur Synaxis?	ibid.
Cur dicitur Coena Domini?	ibid.
Quæ est cuiusq; Sacramenti uis & usus?	ibi.
Graduale quid significat	19
Alleluia quid significat?	ibi.
Euangelium quid?	ibi.
Credo & offertorium quid?	ibi.
QVAESTIONES, QVAE IN EXA-	
mine Presbyterandorum proponuntur.	
Svmmã doctrinæ Christianæ quæ?	19
Deus quomodo est trinus, cum sit unus?	ibi.
Quid cuiq; personæ proprium est?	ibi.
Quid sanctæ Triadi commune est?	20
Deus quomodo creauit hominem?	ibid.
Quare creauit hominem?	ibid.
Homo quid est?	ibid.
Quæ sunt partes hominis?	ibid.
An cum libero arbitrio creatus sit homo?	21
Liberrum arbitrium quid?	ib.
Liberrum arbitrium quale fuit ante lapsum?	ibi.
Liberrum arbitrium quale factũ est post lapsum?	ib.
Quomodo lapsus est homo?	ibid.
Peccata quomodo purgãtur baptismo in paruulis?	22
Quomodo purgantur in adultis, dũ baptizantur?	ib.

INDEX.

A purgatis & reconciliatis quomodo colendus est Deus?	ibid.
Quid est fides?	ibi.
Quotuplex est fides?	ibid.
Fidei Symbolum quale?	23
Spes quid est?	ibid.
Spes quomodo differt à fide?	ibi.
Charitas quid est?	ib.
Charitatis an aliquis modus aut mensura?	ibid.
Charitas quotuplex?	ibid.
Charitatis ordo qualis?	ibid.
Quomodo per fidem, spem & charitatem, perueniamus ad mandatorum obseruationem?	ib.
Relapsi post baptismum, quomodo restituantur?	24
Quomodo mandata Dei implentur?	ibid.
Vnde tota hominis iustificatio?	ibid.
Meritorum ratio quæ?	ibid.
Quis moriendi optimus modus?	ibi.
Quis animæ status post mortem?	25
Præfatio quid significat?	ib.
Quid sanctus, & Canon?	ibid.
Eleuatio hostiæ, et extensio manuum quid designât?	ib.
Pater noster quid?	ibid.
Fractio hostiæ, Immissio in calicem? Pax Domini, Agnus Dei, Commune, Vltimæ Collectæ, Ite missa est?	ibid.
Benedictio quid?	ibid.

T Y.

Vm ad finem istarum Re-
spōtionum excudēdo per
uenissem, & chartas quas
dam non satis commodè
vacuas relinqui viderem:
has enarrationes D. Georgij Vuicelij,
in Symbolum Apostolicum, in Oratio-
nem Dominicam, in salutationem An-
gelicam & in Decalogum, quas pridem
Auctor in simili argumento adiunxe-
rat, ad explendas reliquas chartas, adde-
re volui: existimans, sic cum opportuni-
tate finiendi libelli, tuam etiam,
pie Lector, utilitatem con-
iungi. Opto te felici-
ter vale-
re.

D 5 SYM-

SYMBOLVM
APOSTOLORVM, SEV FIDEI
Christianæ Rudimenta,

I.

REDO in Deum, Patrē om-
nipotentem, Creatorem cæli
& terræ.

II. Et in Iesum Christum fi-
lium eius vnicum Dominum
nostrum,

III. Qui conceptus est de Spiritu sancto: na-
tus ex Maria Virgine.

IIII. Passus sub Pontio Pilato, crucifixus, mor-
tuus & sepultus,

V. Descendit ad Inferos, tertia die resurre-
xit ex mortuis,

VI. Ascendit ad cælos sedet ad dexteram Pa-
tris omnipotentis,

VII. Vnde venturus est iudicare viuos & mor-
tuos,

VIII. Credo in Spiritum sanctum.

IX. Sanctam Ecclesiam Catholicam, commu-
nionem sanctorum,

X. Remissionem peccatorum.

XI. Carnis resurrectionem,

XII. Vitam æternam, Amen.

EXEGE:

30
EXEGESIS APOSTOLICI

Symboli, præfato Geor.

Vuic. Auct.

Credo) corde & confiteor ore (in Deum)
vnum, verum, viuum, (patrem) cælestem
& æternum (omnipotentem) cui nihil im-
possibile, nihil difficile. (Creatorem cæli &
terræ) Creauit autem in principio vtrunque
verbo prolato, & flatu præfente, ne non sibi
Trias illa constaret (Et in Iesum Christum)
Nomen est hoc omnium sanctissimi Messia
nostri, quod sit & saluator & vnctus, adeoq;
quod sit diuinitus Dominus, sacerdos ac rex
verè trismegistus. (Filius eius vnicum)
quippe vnigenitum, modo incogitabili na-
tura filium existentem ante omnem creatu-
ram, genitori consubstantialem atque coæ-
ternum. Vnicum verò, quia Christiani nos
etiam dicimur & sumus filij Dei, sed gratia,
non natura; adoptati, non nati (Dominum no-
strum) Imperatorem ac principem, cui redē-
pti seruimus, subque cuius elato signo stipen-
dia facimus spiritales milites. (Qui conceptus
est è spiritu sancto) modo ineffabili, idque
eo tempore quo Archangelus Gabriel ad
virginem Iosepho desponsatam saluator
acces-

SYMBOLVM

accessit. (Natus è Maria virgine) atque ita verbum, per quod initio creauit Deus cælum & terram, caro factum est. (Passus sub Pontio Pilato.) Conceptus in oppido Nazareth, natus in oppido Bethleem, passus in ciuitate Hierusalem, accepta sententia mortis à iudice Pilato, qui ipse tamen palà affirmabat, se nullam causam mortis in eo inuenisse. (Crucifixus) peculiari supplicio Romanorum, idque non aliter ac si fuisset maleficus, quàm de nullo peccato quiuerit argui. Tantum abest, vt capitale aliquod crimē potuerit in eū cadere. (Mortuus) iuxta hominem pro nobis hominibus, à morte sempiterna per hanc mortem probrosam redimēdis. (Et sepultus) ne quid in Scripturis sanctis de Messia seu Christo, non reuerà impleretur. (Descendit ad inferos.) Nimirum vt iure destructis inferorum portis, electos suos liberaret, æternaque vita donaret. (Tertia die resurrexit ex mortuis.) Atque hoc deuicta morte relictis sub terra mortuis, ipse non amplius moriens. (Ascendit ad cælos) victor & triumphator, illò autē ascendit filius hominis, vnde prius descenderat filius Dei. (Sedet ad dexteram patris omnipotentis.) Nimirum glorificatus seu clarificatus, & conregnans eiusdem cum patre potestatis

APOSTOLORVM. 31

statis ac dignitatis. (Vnde venturus est iudicare viuos & mortuos.) A dextera Dei patris, cui iam corporaliter assidet sub nouissimo diem iterum veniet in terram hanc, quæ admodum visus est in Bethania scandere nubes cæli. Et veniet in maiestate regia, cum Angelico satellitio, tam rex quàm iudex, ad cuius tribunal vniuersi mortales sistentur examinandi de peracta vita. Is aduentus Christi posterior, est in expectatione omnium maxima, (Credo in Spiritum sanctum.) eadem videlicet fide, qua in patrem & filium credo. Nam vna vnius Dei fides: Vnus Deus in substantia: Trinus in persona. (Ecclesiam Catholicam, communionem sanctorum.) Persuadeo mihi congregationem Christianorum Euangelij fide sanctam, & eiusdem confessione felicem existere, vnamque esse omnium communionem ac societatem, adeoque omnes vnū esse corpus, cuius caput Christus seruator. Verū congregatio fidelium, quā existere verè credo, & cuius me consortem atque participem esse profiteor, Catholica seu vniuersalis est, non scismatica seu particularis (Remissionē peccatorum.) In Ecclesia tali credo Christianis pœnitentibus & conuersationem suam à Baptismo ac gratia gustata corrigentibus,

pecc

ORATIO

peccata remitti per misericordiam optimi patris (Carnis resurrectionem) Futurum indubitanter credo, ut cuncti mortales mortui, carne denuò vestiti, è suo quisque sepulcro resurgant, expergefacti, velut à somno voce filij Dei, ac Archangelica tuba. (Vitam æternam) Et hanc futuram cum primis credo hæreditatem, videlicet nostram, conseruatam in cælis, quò tendimus per momentaneam vitam huius variis discrimina.

☩ Precatio Dominica.

Dater noster, q̄ es in cælis.
I. Sanctificetur nomen tuum.
II. Adueniat regnũ tuũ.
III. Fiat volũtas tua, vt in cælo, sic etiam in terra.
III. Panem nostrũ quotidianum, da nobis hodie.
V. Et remitte nobis debita nostra, sicut & nos remittimus debitoribus nostris.

VI. Et

DOMINICA

32

VI. Et ne nos inducas in tentationem.

VII. sed libera nos à malo. AMEN.

EIVSDEM EXEGE.

Pater noster, qui es in cælis) credentes nos filij tui, per gratiam in hæreditatem asciti, te inuocamus, te adoramus supplices, tua si si bonitate.

I. Sanctificetur nomen tuum. Id est, utinã sanctum tuum per nostram conuersationem bonam glorificetur inter omnes homines & dicatur in gentibus: Sanctus Deus ille sit, oportet, qui tam sanctos habet ministros ac confessores. Nomen tuum omni tempore locoque prædicetur, laudetur, metuatur.

II. Adueniat regnum tuum. Id est, utinam exoptatum tempus tandem veniat, aut potiùs redeat, quo ipse Rex regnes inter nos quotquot nomen tuum iactamus, & modereris credentium pectora Spiritu sancto. Regnum tuum spiritale semper & vbique floreat & præualeat regno mundi. Fac ut regnum illud tuæ maiestatis, & iustitiam eius iugi studio quæramus: hoc est cælestia nobis curæ sint, non terrestria. Breuiter, domine Pater, rex æternæ, tu regna, tu impera, ac simul effice, nos ut seruiamus, ut pareamus.

III. Fiat

ORATIO

III. (Fiat voluntas tua, &c.) id est, vtinam voluntatem tuam lubetes & perficiamus & sufferamus, illi nostram subijciantes, quamdiu versamur in terra. Tale enim decet nos, hæreditatem possessuros in cælo.

III. (Panem nostrum quotidianum) id est, nos quod facis, enutri Pater. A te enim iolo nostrę manus operatrices tectum, victum atque vestitum expectant. Porrò curato corpore, pasce quoque animum, bone pastor, idq; verbo factò, ipse visita, ipse doce nos, nostrum est audire, discere, meditari, facere.

V. (Et remitte nobis debita nostra, &c.) id est, propitius esto nobis peccatoribus, Pater amantissime. Ne moriamur in peccatis nostris. Ne intres nobiscum in ius. Ne gehennę adiudica nos. Effice iuxtà, ne malum pro malo reddamus, sed ijs qui læserunt nos, ultro, si sit opus, beneficiamus, condonantes quicquid in nos commiserunt. Tolle vindictę cupiditatem ex animis nostris, & dilectionem immitte, qua fiat vt peccare desinamus.

VI. (Et ne nos inducas in tentationem) id est, Ne patere Rex noster Opt. Max. vt toties & tam periculose infirmiusculos nos Satan tentet & ad malè operandum sollicit. Noli permittere vt tribulationes, quas nobis hostis

DOMINICA

33

stis ille procurat, nos absorbeant, sed ferendi vires subministra, sicque age nobiscum, ut è tot tétationum vndis te duce victores euadamus.

VII. Sed libera nos à malo) id est, custodi nos sicut pupillam oculi tui. A malo dæmone ptege nos, & omnia nostra. A hominibus iniquis eripe nos, à morbis præserua nos, aduersus acerbissimum Christiani nominis hostem Mahumetanum Turcam defende nos. Ab aduersis denique omnibus libera nos, ut tuo munimine tuti, tibi seruiamus ac placeamus in sæcula (Amen) id est, ratum & certum esto, quicquid à maiestate tua diuina petiuimus.

DOMINICAE PRECATIONIS

Epilogus.

Filij petimus, ut nomen Dei glorificetur, regnum Dei quærat, & voluntas Dei peragatur. Deinde ut necessaria nobis dentur, ut peccata nostra remittantur, ut infirmitates nostræ fulciantur. Postremum, ut tam

corpore quàm animo ab aduersi-

tatibus liberi, Deo nostro per

Christum vnigenitum vi-

uamur in omni pieta-

te ac honesta-

te; Sela.

È

AN.

30 Angelica Salutatio.

AVE Maria, gratia plena: Dominus tecum,
benedicta tu inter mulieres, & benedi-
ctus fructus ventris tui Iesus Christus.

EIVSDEM EXEGESIS.

Aue) Gaude ac exulta. (Maria) semper vir-
go, in ipso etiam matrimonio (Gratia plena)
quippe Christifera, imo Theotocos, spiritu
grauida, fide repleta, spe firmata, charitate ra-
dicata. (Gratia plena) hoc est omnibus donis
gratiæ plena: vnde apud Deum & homines pu-
ella gratiosa, fauorabilis, amata, desiderata
(Dominus tecum) videlicet est, quantus quam
tus est. Tecum habitat, te complectitur, te gu-
bernat, te exaltat, te coronat Dominus (Bene-
dicta tu in mulieribus) neque enim vlla om-
nium te præcellentior, te prælustior extitit.
Inter natas seu filias mulierum, non surrexit
maior Maria matre Domini. Proinde nulla
vlllo sæculo laudatior, nulla celebrior. Beatam
hanc dicunt omnes generationes, huius ani-
ma magnificauit Dominum, huius spiritus
exultauit in Deo salutari suo. (Et benedictus
fructus ventris tui Iesus Christus.) qui ipsa
est benedictio, qua benedicimur omnes, quot-
quot

quot credimus in nomine eius. Imcomparabilis laus est Mariæ, Messiam seu Christum fructum ventris eius, id est, filium & esse & dici.

Decalogus, seu Decem VERBA DEI PRAECEPTORIA.

I.

Ne habeto deos alienos coram me.

II. Ne sumito nomen Domini Dei tui in vanum.

III. Memento diei Sabbati, ut sanctifices illum.

III. Honorato patrem & matrem tuam.

V. Ne occidito.

VI. Ne adulterium committito.

VII. Ne furtum facito.

VIII. Ne respondeto contra proximum tuum falsum testimonium.

IX. Ne concupiscito domum proximi tui.

X. Ne concupiscito vxorem eius, non seruum, non ancillam, non bouem, non asinum, nec omnia quæ illius sunt.

ENARRATIO DECALOGI

longè breuissima.

I. Ne habeto deos alienos coram me. Hoc, est me solum habeto Deum peculiarem, domesticum, amicum tibi: imo creatorem

E 2 atque

DECALOGI

atque Patrem tuum, qui te amat, qui vt viuas facit, qui tibi, vnde viuas, prospicit: qui gressus tuos dirigit: qui te, ne lædaris, obtegit: qui te, ne exitialiter pecces, custodit: qui te lapsum erigit: qui te afflatu suo sancto, rectè vt conuerferis motat: qui te, vt se cognoscas efficit: qui te cælestia docet: qui te, sicubi malè vales, medicatur: qui te in aduersis solatur, secunda subinde procurans. Breuiter cuius semper es, tam dormiens, quàm vigilans. Hic igitur vnus meritò Deus, meritò Dominus tibi sit: Huius verbum ac voluntatem in primis audi, crede, disce, animo retine, factis exprime. Huic adhære per fiduciam. Hunc dilige corde toto, totisq; viribus. Eundem cole, admirare, suscipe, extolle, metue, adora, prædica, lauda, glorifica, sequere. Ab hoc solo Deo tuo pende, ab hoc solo quæuis roga, spera, & expecta. Præter hunc de nullo Deo audire sustine, præ hoc contēne quicquid vult aut Deus, aut simile Deo. Idololatriam tã Ethnicorum, quàm Pseudochristianorum fuge. Antichristos horre, hæreticos deuita, sciens terrorem vltoris Domini.

II. Ne sumito nomen Domini Dei tui, & c.)
Id est, sanctum nomen Dei, quem fide vnum habes, quem vnum tibi addicis, propriumq;
fa-

facis multò religiosissimè venerare. Eo enim nihil sub Sole sanctius, nihil maius. Ad nomē Dei tui nominatum flecte genu, caput aperi, tunde pectus. Hoc nomen pretiosissimum charissimumque tibi perpetuò sit. Huius potentiaē confide, huic da gloriam, hunc inuoca, ab hoc consolationem accipe, in hoc gaude, in hoc vince. Prætereà Euangelium Dei tui, item Sacramenta Dei, super quæ nomen istud augustissimum inuocatum est, summa religione complectere. Tantoque bono caue, ne vnquam abutaris, vel ad periuriū, vel ad conuitium. Ne magiaē vel curiosis artibus operam dato, ne iurato, ne maledicito, ne malè precator vlli mortaliū. Sanctissimo noīe, sanctissimo verbo, sanctissimis deniq; charimatibus domini Dei tui ad huius gloriam & ad vtilitatem omnibus hominibus æquè cōmunē vtitor. Sin minùs, en adest in foribus vltix blasphemiae virga.

III. Memento diei Sabbati, &c) Iudaicum Sabbatū Iudæis Christiani relinquimus; Nos verò primam Sabbati, hoc est, diem Dominicum, in Dominicæ resurrectionis continuam memoriam, obseruatione publica sanctificamus. Hunc diem, Sabbatum, seu ferias nostras appelles licet, attamen, vt nihilominus omne

DECALOGI

gratię tempus Christiani Sabbati nomine cę-
feas. Ad rem: Sabbatum igitur sanctifica, hoc
est, diem Dominicum, adeoque reliquum vi-
tę tempus sanctis operibus transige. Non tuā,
sed Dei volūtatem hilariter perfice. Deo tuo
ferias age quietus. Cæterum seruire Deo, fe-
rari est: obsequium dare diabolo, seu pecca-
re, operari est. Congregatis in Christo fratri-
bus te adiunge, cum his ieiuna, commissa cō-
fiteri, precare, psalle, gratias age, Eleemosy-
nas in egenos disperge, egrotos inuise, tristes
solare, hospites peregrè venientes excipe: pu-
pis, pupillis patrocinare, &c. Hoc demum pa-
cto Sabbatum ritè sanctificaueris.

III. Honorato patrem & matrem tuam,) Vt
Sabbatum Dei sanctificari, ita parentes no-
stros honorari iubet lex immaculata. Sabba-
tum Ecclesiasticis operibus sanctificatur, pa-
rentes honorantur politicis & œconomi-
cis. Honora parentes, id est, reuerere illos, af-
surge, cedeque locum illis, verbis blandis cō-
pella, & id quidem honorificè, loquentibus
illis suauiter arride, senio grauatos hume-
ris tuisposito pudore fulci, ac sustenta bra-
chijs: sic enim bene institutos liberos de-
cet. Verum ad grauiora legis festino. Ho-
nora

honorare parentes, id est, obedi parentibus Christianis, quorum videlicet iussa capessere fas est. Consule parentes, sicubi hæres. Time parentes, si quid admisisti, ob quod te mens cōscia redarguat. Eisdem defende aduersus iniuriam parum bonæ viciniæ. Si sunt egentes, ale: si carent tecto, collige: si senio deliri, doce: si nudi, tege. Quid multis? Eum honorem parentibus, imò eam honorificam beneficentiam, debes ad sepulcrum vsque. Honorato præterea magistratus ac præceptores tuos, atque hoc obseruantia debita. Promissione, filii mi, diuina fruëris, si morem gesseris præcepto diuino.

V. Ne occidito.) Atrabili percitus, caueas ne te rapiat præcipitem tristis iracundia: ita vt proximo tuo, (qui est omnis homo) manus inferas. Iram reprime, à verberando manus abstine, ne quid pœnitendum committas. Insi-dias nemini strue. Inimicitiam procul fuge, lites ac fori latratus te non decere puta. Fratrem obstricto collo in iudicium ne agas. Ne minem oderis, nec inuideas vllius felicitati. Contra verò dilige fratrem, à Christo Iesu dilectione petita, dilectum adiuua, adiutum a-lijs commenda, commendatum fraternitate haud indignū iudica. In sūma cole amicitia.

E 4,

VI. Ne

DECALOGI

VI. Ne adulterium committito.) Coniunx castum tuere thalamum domi ac foris. Innuptus aut esto continens, aut nubito. Corpus tuum templum Dei est, hoc tu si turpiter p̄phanes, iam è Dei templo cloaca Diaboli redditus, animam tuam volens dedis Tartaræ gehennæ. Sed lingua quoque casta sit, sicut decet sanctos. Turpiloquiū enim audiri inter nos non debet, & piaculum est læoniam tolerare, fornices facere. Accipe summā rei, adulteros vnà cum fornicarijs dānat Deus, eijcit Ecclesia, reprobat politia, infamat vicinia.

VII. Ne furtum facito.) Contētus re tua viue, si est angusta, moderare victum: si ampla, decide partem in egentia membra communis Ecclesiæ. Mutua charitas furto rapinaq̄, vt plurimum lēditur, & rigor iuris excitatur. Eripi tibi aliquid permolestè fers, cur ergo quod tibi fieri nolis, alteri facias? Cæterum enorme fcenus etiam exercere, furari est. Nec ab hoc crimine diuersum fuerit fraude negociari, & mangonizare mercimonia. Dolosos mercatores atque opifices, fucatos fures ne utiquam falsò dixeris, gregarijs furunculis interuallo aliquo superiores.

VIII. Ne respondeto aduersus proximum
tuum

tuum falsum testimonium) id est, caue ne vilo sermone aut literis cuius proximo noceas, sed huc incumbe, vt tam loquendo, quàm scribendo, profis. A iudicialibus abhorre, si quando de capite hois alicuius agitur. Noli mentiri, nec mentientibus patronus esse. Errorem, si quem deprehenderis, tanquam exitialem pestem vita, item noxias fabulas. At contra veritati stude, illique modis omnibus assuesce: Euangelium Christi Iesu, sine fermèto hæreticorum admixto omnium lucidissima atque purissima veritas est: hanc ama, hac oblectare ceu vnico thesauro, ab hac nullus auellat te.

IX. Ne concupiscito domum proximi tui) hoc est, suam cuique facultatem saluam esse finito. Nihil tibi cum alienis ædibus, aut prædijs, aut hortis, aut nemoribus, aut piscinis, aut viuarijs. Sine ijs ille fruatur, cui eiusmodi possidèda diuinitùs obtigerūt. Tu tuis frue, tua sorte contentus. Si Domine visum fuerit, dabit tibi quoque, vnde commodiùs viuas in terra: sin minùs, opulentissima illa in cælis hæreditas certò te manet.

X. Non concupiscito vxorem proximi, &c) Hoc est, vt substantiam huius sæculi, quæ tua nō est, ita familiam alienam tibi ne opta qui-

E 5 dem,

DECAL. ENARR.

dem, tantum abest, vt per violentiam inuadās, tibiq̄ue vsurpes. Vt alteri suam domum, ita domestica, quæuis euam intacta, relinquit. Vxorem ille sibi duxit, sibi ductam habet: sed sic quasi non habeat, quemadmodum exteriora bona oīa. Nec tibi quicq̄ rei cum illius famulatio, sicut nec illi cū tuo. Idē de iuramentis senti. Quod tuū est boni cōsule: quod est alterius, ne cupi. Primū Decalogi præceptū, cauet de alienis dijs: vltimū de alienis bonis. Deos alienos habere, idololatria est: bona aliena cōcupiscere, pleonexia est.

EPILOGVS DECALOGI.

Qui diligit alterum, legem expleuit. Siquidem illa: Non adulterabis, Non occides, Non furaberis, Non falsum testimoniū dices, Non concupisces, & si quod aliud præceptum, in hoc sermone summatim comprehenditur. Nempe: Diliges proximum tuum sicut te ipsum. Dilectio proximi malum non operatur. Consummatio itaq; legis, est dilectio. Rom. ca. 13. Rursus Gal. 5. Tota lex in vno verbo cōpletur, nempe hoc: Diliges proximum tuum, sicut te ipsum. Idem Apostolus. 1. Tim. 1. Finis præcepti est charitas ex puro corde, & cōscientia bona, & fide non simulata.

FINIS.

VSVS

38

VSVS LITVRGIÆ
CHRISTIANÆ.

I.

AD introitum Dominici altaris Cō-
fessionem peccatorum tuorum, vnā
cum Presbytero confidenter facito, hu-
mi pro uolutus & tonso ter pectore, &
cum eodem in pedes surgito.

II. Obsecratiunculam pro misericor-
dia Domini (vocamus Græcè KYRIE-
ELEISON EMAS, id est, Domine mise-
rere nobis) cum obsecrante Presbyte-
ro quoque repetito.

III. Ad finem orationis Collectæ, A-
men ex fide subiungito.

IIII. Audito nomine Iesu aut Christi,
genu flectito corde consentiente.

V. Quoties recinitur, Gloria patri, &c.
caput reuerenter aperito, & geniculato
citra Hypocrisin, vt omnia.

VI. Quando Presbyter Euāgelium le-
cturus, sonat: Sequentia sancti Euange-
lij, &c. frontem crucis signo ter terito.

VII. Ad

VII. Ad Chori responsionem Gloria
tibi Domine, incuruato genua.

VIII. Symbolum fidei vnà recitato.

IX. Quando Presbyter hortando so-
nat: Gratias agamus, & c. procumbito:
& gratias Deo tuis verbis agito. Idem
fiat in doxologia præcedenti, vbi dicitur
Gratias agimus tibi, & c.

X. Trifagion, videlicet Sanctus, sanctus,
sanctus, & c. ipse quoque religiosè pro-
nunciato.

XI. Ad exordium Canonice Precati-
onis, humi prostratus ex animo opta, vt
quod Presbyter à Deo petit, vsuueniat.
Et exopta pariter, vt Dominus Deus
noster sanctorum suorum intercessio-
nes pro Ecclesia clementer exaudiat.

XII. Inter eleuandū proferto scriptā
gratiarum actionem pro redemptione
nostri, hocque complicatis manibus.

XIII. Deinceps precare ardentem pro
animabus fideiū hac vita defunctorū.

XIIII. Orationem Dominicam vnà
cum sacerdote plena fide dicito.

XV.

XV. Cùm canit, Pax Domini, &c. cō
signa frontem & pectus, & eam tibi pa-
cem vehementer exopta.

XVI. Ter item inuocato agnum Dei,
vel cantu, vel prece.

XVII. Communicato mysticis Sacra-
mentis spiritualiter nullo non die.

XVIII. Accedat consensus p̄recationi
sacerdotali, & Amen respondeto.

XIX. Benedictionem sanctissime Tri-
adis prono vultu atque capite excipito.

XX. Pòst caueto ne pecces criminali-
ter, sed vt bene opereris satagito.

F I N I S.

XXV. Guntardus, Pater Domini Guntardi
hunc tractatum de regibus & imperatoribus
compendiosius & copiosius
XXVI. Xet in hoc tractatu sequitur De
re publica vel pace
XXVII. Compendiosius in his 24
in his 24 capitulis tractatum
XXVIII. Acco. de orationibus & actionibus
sacris & alicuius tractatus
XXIX. De rebus in quibus tractatum
de rebus in quibus tractatum
XXX. De rebus in quibus tractatum
de rebus in quibus tractatum

FINIS

PIA ATQVE SV⁴⁰C
cincta Canonis Missę, expo-
sitio, vetustate, religione &
eruditione commendabilis,
Venerabilis D. Odo-
nis, quondam Ecclesię
Cameracensis
Episco-
pi.

PRÆSTANTI
ATQVE INTEGERR. VIRO,

DOMINO LVDOVICO CAR-

pentarij M. Diui Victoris apud

Moguntiam Canonico, & S.

Mauritij Decano, & c.

Philipp. Agricola

Mogunt.

S. D.

Um superiore anno Frācofor-
diæ in mercatu hyemali essem
Opti. Vir, incidi, nescio quo ca-
su in diuerfas. S. S. Canonis explicatio-
nes, quas cū probè omnes perlegissem,
inter reliquas nullo modo contemnen-
das, hanc omnibus non tam propter ve-
tustatem, quàm gratā breuitatem præ-
ferendam censui. Necessarium autē ve-
hementer iudicamus, vt qui vota sua re-
ligioni dare cupiunt, in ista necessaria
S. S. Canonis cognitione sedulò versen-
tur. Quare quotquot ad Ecclesiam aspi-
rant fideliter commonemus, vt semoto
rigidiorē censore, hæc & diligenter le-
gant,

gāt, & pijs animis, vt Catholicè scripta complectantur. Futurum certè inde, vt non tam melior quàm nunc, sed planè beata quèdam facies Ecclesiæ eluceſcat. Tibi interim, vir eximie, cōſilio magno cōdicamus, vt cūm hæctenus multis laboribus rē ſtudioſorū iuueris, in poſterum illis, qui ſacræ militiæ ſtipendia ſe-ctantur, operam tuam non deneges.

Vale.

PRAEFATIO AVCTORIS.

ODO Cameraceniſis Eccleſiæ miniſter indignus, Vuilbodonī dilectō filio ſuo, ſub venerabili Abbate Haſſigemenſi Fulgentio, dominicis caſtris militanti, ſalutem. Præſumptionis argui timeo, quòd auſus ſum rem difficilem contingere, & extendere conatus in alta profunditate, ſcilicet exponere Canonem altaris, & probare tanta myſteria, ſicut ſcriptum eſt. Altiora te ne quæſieris, & fortiora te ne ſcrutatus fueris. Sed quomodocunq; me iudicent alij, tū ſcis Frater, quanta precū instantia me vicisti, vt tantum onus ſuſtollere, magis credens adiuuari deuotione & precibus tuis, quàm mea virtute. Impium enim

F erat

CANON. EXPOS.

erat tanto desyderio non acquiescere, etiam si vires excedat; & iudicavi magis sub fasce ruendum, quàm tibi omnino contradicendum. Itaque confusus in Dei auxilio, & tuis precibus, tibi cœpi præsens apud te: & absens perfecti sine te. Oro autem vt Textus cuiusque capituli præscribatur expositioni totius, ne citò præsumantur additiones, vel detractiones vel mutationes in sacro Canone, quod nephas ducimus fieri, sine Romano Pontifice.

TEXTVS CANONIS, Distinctio prima.

TEigitur clementissime Pater, per Iesum Christum filium tuum Dominum nostrum supplices rogamus ac petimus, vti accepta habeas & benedicas hæc dona, hæc munera, hæc sancta sacrificia illibata. In primis quæ tibi offerimus pro Ecclesia tua sancta Catholica, quam pacificare, custodire, adunare, & regere digneris, toto orbe terrarum, vnà cum famulo tuo Papa nostro N. & Antistite nostro N, & Rege nostro N. & omnibus

ODON. CAMER.

42

bus orthodoxis, atque Catholicæ & Aposto-
licæ fidei cultoribus.

DOMINI ODONIS

Expositio.

QVia dignum & iustum est, nos tibi age-
re gratias, te igitur clementissime Pater
rogamus, vt à nobis sacrificium accipias. Et
quia nostras voces supplici confessione ad-
mittis, te igitur clementissime Pater per Ie-
sum Christum filium tuum supplices ro-
gamus, à te tale sacrificium acceptari, vt lau-
des vocum substantiale sequatur sacrifici-
um. (Rogamus & petimus) Rogatio o-
stendit humilitatem, petitio confidentiam.
Qui aliquid implorat, humilitatem debet
ostendere, & de impetratione confidere.
Itaque supplices rogamus: confidenter
petimus. Vnde scriptum est: Petat à Do-
mino nihil hæsitans. Qui enim hæsitat, si-
milis est fluctui maris. Et iterum, Quic-
quid credentes petieritis, accipietis (Vti
accepta, habeas & benedicas.) Accepta,
id est, grata & placida. Accepta, habeas
culpæ nostris data venia, nõ offensus; imò no-
stra deuotione placatus (Et benedicas) mul-
tiplicado gratiã, augedo dignitatẽ, imo con-
Iacob . 1.
Ma. 11.

F 2

uertent-

CANON. EXPOS.

uertendo in excellentissimam immortalitatis & incorruptionis naturam. (Hæc dona) Hæc dona, quæ tibi donamus, vt tibi manent, per tuam benedictionem firmata. Hæc dona quæ tibi donamus, vt apud te consistât per tuam benedictionem incorrupta. Hæc dona, quæ tibi donamus, vt fiant tibi Deo accepta. Siquidem Verbum caro factum est. (Hæc munera) Solemus illos munerare, à quibus aliquid molimur obtinere. Hæc munera, quibus te in pane terreno muneramus, vt obtineamus eum cælestem. Hæc munera, quibus in corporali cibo te muneramus, vt alimentum inde spirituale consequamur. Hæc munera, quibus te muneramus in substantia panis & vini, vt percipiamus inde corpus & sanguinem Christi. (Hæc sancta sacrificia illibata) Sancta, quia Deo oblata. Illibata, quia adhuc integra & intacta. Neque enim contingi debent, donec sumpserint vim spiritualem, & conuersa fuerint in Christi corpus & sanguinem. Nam prius sumpta, corpus tantum pascerent. Vnde quidam superioribus adiungunt quod sequitur, sic distinguendo: Illibata in primis, id est, intacta primùm quousque diuina benedictione munita, ad salutem sumantur animæ & corporis. Et hoc verbo admonemur,

nemur, vt appositus panis integer sit, & nulla fractione vel læsura violatus. (In primis que tibi offerimus pro Ecclesia tua sancta catholica.) In primis, quod superioribus iungitur secundum prædictum sensum, iungitur etiã inferioribus, significando quòd offeramus hostiam, primùm pro tota Ecclesia, deinde p alijs que sequuntur. (Quam pacificare) ab hostibus visibilibus & inuisibilibus, vt nec hominum persecutionibus conculcetur, nec instinctu dæmonũ, criminibus polluatur. (Custodire) in ipsa pace. (Adunare.) Ne schismatibus vllis & hæresibus diuidatur, sed in vnitate sacramentorum Catholicæ fidei, in omnibus tota adunetur Ecclesia. (Et regere digneris toto orbe terrarum) vt in suis consilijs, dispositionibus, iudicijs, decretis, institutis, actionibus, nullo decipiatur errore, & in omnibus tuo ducatur moderamine. (Vnã cũ famulo tuo Papa nostro, & Antistite nostro, & Rege nostro, & omnibus Orthodoxis, atque Catholicæ & Apostolicæ fidei cultoribus.) De toto descenditur ad partes. Vt cũ in primis pro tota Ecclesia oratio fieret, postea de singulis solliciti simus. Alio nanque tota Ecclesia eget regimine, alio singulæ Ecclesiæ, & alio singuli homines. Alia cura rebus est ex-

CANON. EXPOS.

hibenda publicis, alia priuatis. In tribus autem personis pro quibus orandum proposuit, hoc obseruandum videtur, vt pro Papa vero & Antistite & Rege, orent reliqui Pres-
**Quis Dei byteri. Orthodoxis, id est, vita & doctrina glo-
cultor.** riosis, quorum fama dilatatur in populo merito vitæ & doctrinæ. (Fidei cultoribus) non fidem tantum habentibus. Aliud est enim fidem habere, & aliud fidem colere. Fidem colit, qui studet & intendit secundum fidem viuere, cum multi fidem habeant, qui hoc non faciant,

TEXTVS CANONIS, Distinctio secunda.

MEmento Domine famulorum famularumque tuarum N. & omnium circumstantium, quorum tibi fides cognita est, & nota deuotio, pro quibus tibi offerimus, vel qui tibi offerunt hoc sacrificium laudis, pro se suisque omnibus, pro redemptione animarum suarum pro spe salutis & incolumitatis suæ, tibi que reddunt vota sua, æterno Deo uiuo & vero. Communicantes & memoriã venerantes, in primis gloriosæ semper virginis **Mariæ** genetricis Dei & Domini nostri Iesu Christi.

Christi. sed & beatorum Apostolorum ac Martyrum tuorum Petri & Pauli, Andreæ, Iacobi, Ioannis, Thomæ, Iacobi, Philippi, Bartholomæi, Matthæi, Simonis & Thaddæi, Lini, Cleti, Clementis, Sixti, Cornelij, Cypriani, Laurentij, Chryfogoni, Ioannis & Pauli, Cosmæ & Damiani, & omnium sanctorum tuorum, quorum meritis precibusque concedas, ut in omnibus protectionis tuæ muniamur auxilio: Per eundem Christum Dominum nostrum, Amen.

Hanc igitur oblationem seruitutis nostræ, sed & cunctæ familiæ tuæ, quæsumus Domine, ut placatus accipias, diesque nostros in tua pace disponas, atque ab æterna damnatione nos eripi, & in electorum tuorum iubeas grege numerari, Per Christum Dominum nostrum Amen.

DOMINI ODONIS
Expositio.

PRIMA periodus hucusque protensa, p̄ tota Ecclesia, omnibusque fidei cultoribus orat. Secūda, quæ hic incipit, p̄ præsentibus se accingit, quæ sancti sacrificij sunt astipulatores & cooperatores. (Memēto Dñe famulorū fa-

F 4 mula-

CANON. EXPOS.

mularumque tuarum, & omnium circumstantium) id est, Memento quidem eorum, quos supra proposui, id est, omnium Catholicæ fidei cultorum, tam masculorum quam foeminarum, & omnium circumstantiû, scilicet qui corporaliter assunt, sanctorum cooperatores mysteriorum. Neque enim tanta sufficio Sacramenta conficere, nisi collectæ multitudinis adiutus oratione, quam prius etiam sum Sacerdos hortatus ad orationes, dicendo: Orate fratrum tres. Et sicut prima periodus, à toto descendit ad partes, ita secunda hæc ab vniuersali procedit ad particulare. Omnes verò circumstantes particulariter sequuntur. Et ne præsentibus intersint aliqui præuaricatores & vitiose vitæ, subiungitur. (Quorum tibi fides cognita est) id est, qui probatæ fidei sunt & depositionis apud te. Cognoscere etenim Dei, approbare est. Aliter (Memento Domini famulorum famularumque tuarum) Et quia consequens in quibusdam codicibus inuenitur. N. litera, aliquorum fieri memoriam nominatim significatur. Vnde quidam vsu tenent hoc in loco memorandi quos chariores habent, consequenter subiungentes (& omnium circumstantium) vt facta memoria charorum absentium fiat & astantium. (Et omnium
cir

circumstantiū.) Cum primitus Missę sine Col-
lecta non fierent, postea mos inoleuit Eccle-
się, solitarias & maximè in cœnobijs fieri Mis-
sas. Et cùm non habeant quem pluraliter col-
lecta salutent, nec plurales mutare possunt
salutationes, conuertunt se ad Ecclesiam, di-
centes se Ecclesiam in Ecclesia salutare, & in
corpore totum corpus alloqui, & virtute to-
tius communionis in Ecclesia confici sancta
mysteria per gratiam Dei, necesse quenquã
alicubi fidelium, qui viuificorum non fiat
particeps Sacramentorum, dum in corpore
Ecclesię adhæret capiti, velut vtile membrũ. Nota at-
tentè.
Secundum quẽ sensum in hoc loco circum- Qui debe-
ant in
stantes accipiuntur omnes vbiq; fideles, qui missa pri-
uata
in vnitatem vnus corporis, & sibi adherent in- circun-
stantes in-
telligi.
uicem & summo capiti, vt quicquid boni fi-
et in toto corpore, ab eo nullo modo sit alie-
nus, quisquis ab ipso corpore non est diuisus,
sed omne bonum cuiuslibet membro in salu-
brem succum ministretur, vt totum corpus
vegetetur à spiritu Dei. Et hoc modo repeti-
tur oratio, quæ prius facta est pro omnibus
Catholicæ fidei cultoribus à solitarijs, dicen-
tibus frequenter iterandas orationes, vt sal-
tem importunitate vincatur Deus. (Quorum
tibi fides cognita est) id est, Ideo Domine

CANON. EXPOS.

memento omnium circumstantium, omnia
um scilicet fidelium, quia eorum tibi fides
cognita est, & nota deuotio. Sic solitarij hūc
Offerit cū sacerdo- locum intelligunt. (Pro quibus tibi offeri-
re & po- mus, vel qui tibi offerunt.) Non solum Sacer
puli de- dotes & Clerus (qui secundum diuersos gra-
uotio, dus diuinis occupantur officijs) offerunt, sed
etiam audientes qui votis & orationibus assi-
stunt cooperantes, & osculo pacis communi-
cant, tanquam confirmantes quod actum est.
(Hoc sacrificium laudis.) Verè laudis est diui-
næ hoc sacrificium, sicut in hoc officio testa-
ti sumus, dignum & iustum est, æquum & sa-
lutare, Deo Patri gratias agere, & cum laudi-
bus Angelicis precati sumus nostras voces
admitti (Pro se suisque omnibus) Pro no-
bis offerimus quando sacrificio poscimus De-
um habere, & tutorem contra pericula corpo-
ris & animæ, & propitium ad obtinendos suc-
cessus bonos in vtraque parte. Pro nostris
omnibus, quando oramus pro amicis nostris
& rebus. Supplicamus enim pro pace amico-
rum, quando sunt in bello: pro tranquillo re-
ditu, si sint in itinere: pro sanitate, si in infir-
mitate decumbunt: pro conuersione, si
peruersè viuunt; & contra amicorum in-
commoditates, vt adiuuante Deo euadant.

Pro

Pro rebus nostris frequentes in libris Missa-
 libus inuenimus postulationes. Oramus e-
 nim tempore sacrificij contra incendia, pro
 locis nostris: contra nimiam aëris sicca-
 tatem, vel tempestatem, pro fructibus no-
 stris: contra pestem pro animalibus nostris,
 contra alia damna pro rebus alijs. Habemus
 enim secundum Apostolum, in Christo con-
 solationem præsentis vitæ & futuræ. (Pro
 redemptione animarum suarum.) Hoc enim
 solum sacrificium quo redimi potuimus, cui-
 ius bonum sufficit contra nostrum malum,
 quod magis est bonum quàm peccatum no-
 strum sit malum, & ideo maiori precio rede-
 mit nos à nostro malo, pro spe salutis & inco-
 lumitatis suæ. Hoc sacrosanctum sacrificium,
 non solùm liberat nos à malis, sed etiam ac-
 cumulat nos bonis: non solùm nos eripit à
 pœnis, sed etiam auget gaudia salutis & inco-
 lumitatis. Salutis (inquam) æternæ: ani-
 marum incolumitatis, id est, incorruptio-
 nis perpetuæ corporum: & hoc est pro quo
 offerimus tam preciosum munus. (Tibi-
 que reddunt vota sua.) Offerendo sacri-
 ficiū laudis, reddunt tibi vota sua. Alia
 ter forsitan vota sua non redderent, ni-
 si ta

1. Tit. 4.

CANON. EXPOS. ○

si tale sacrificium offerrent. Adiuuantur sacrificij virtute, vt vota queant reddere. Difficile est comprimere vitia, virtutes in habitum trahere. Sed & vt vota queant reddere sancti, à DEO necesse habent roborari. (Aeterno Deo viuo & vero.) Ad differentiam falsorū Deorum & insensibilium, quibus gentes frustra soluebant (Communicantes) tibi offerunt sacrificium laudis, tibi que reddunt vota sua communicantes. Extra communionē nanque non est locus offerendi Deo veri sacrificij, vel vota soluendi. (Et memoriam venerantes.) Aliter Deo gratum non offerimus sacrificium, aliter Deo vtiliter vota non soluimus, nisi memoriam sanctorum veneremur. Qui enim membra Christi non honorat, nec Christum qui caput est, honorare potest. Et qui non honorat filium, non honorat eū qui misit illum. Honoremus ergo caput in membris, Deum in Sanctis suis, vt eorum meritis precibusque in omnibus protectionis diuinæ muniamur auxilio (In primis gloriosæ, &c.) Usque (Muniamur auxilio per eundem Christū Dominum nostrum) In veneratione sanctorum hæc ratio custodienda est, vt primū & super omnes beata Dei genetrix honoretur: secundò Apostoli, tertio sancti
 Mar.

Nota de
 sanctorū
 veneratione.

ODON. CAMERA. 47

Martyres: inde alij sancti omnes. (Hanc igitur oblationem) Quia hoc sacrificiū tibi offerimus in corpore Ecclesiæ communicando & memoriam sanctorum venerando: Igitur hanc oblationem precamur, vt placatus accipias, vt scilicet, si peccatis nostris præpedimur communionem saltem sanctæ Ecclesiæ & sanctorum tuorum veneratione placheris, ad accipiendum quod tibi offerimus sacrificiū. (Seruitutis) id est, cleri, qui tibi secundum acceptos gradus in hac oblatione sacrificij seruimus. (Sed & cunctæ familiæ tuæ) id est, totius assistentis Collectæ. Solitarij sic intelligunt seruitutis nostræ, id est, me, cū meo ministro. (Sed & cunctæ familiæ tuæ) id est, cunctæ Ecclesiæ. (Quæsumus Domine, & cę. electorum grege numerari per Christum Dominum nostrum. Diesque nostros in tua pace disponas.) Signāter, tua, posuit. Est enim pax mundi, est & pax Dei. Pax mundi inutilis, pax Dei salubris. Pacem constituit mundus, vt liberè liceat vti voluptatibus. Pacem dat sanctis Deus, vt mandatis intenti diuinis, securè studeant virtutibus.

Pax duplex.

TEX.

CANON. EXPOS.
TEXTVS CANONIS,
Distinctio tertia.

QVam oblationem tu Deus in omnibus
quæsumus benedictam, ascriptam, ra-
tã, rationabilem, acceptabilemque facere dig-
neris: vt nobis corpus & sanguis fiat dilectis-
simi filij tui Domini nostri Iesu Christi. Qui
pridie quàm pateretur accepit panem in san-
ctas ac venerabiles manus suas, & eleuatis oc-
culis in cælum ad te Deum Patrem suum om-
nipotentem, tibi gratias agens, benedixit, fre-
git, dedit discipulis suis, dicens. Accipite &
manducate ex hoc omnes. Hoc est enim cor-
pus meum. Simili modo postea quàm cœnau-
tum est, accipiens & hunc præclarum cali-
cem in sanctas ac venerabiles manus suas. Itẽ
tibi gratias agens benedixit, deditque disci-
pulis suis dicens: Accipite, & bibite ex eo om-
nes. Hic est enim calix sanguinis mei, noui
& æterni Testamenti mysterium fidei, qui
pro vobis & pro multis effundetur in remis-
sionem peccatorum. Hæc quotiescunque
feceritis, in mei memoriam facietis. Vnde &
memores Domine nos serui tui, sed & plebs
tua sancta, Christi filij tui Domini nostri, tam
beatæ passionis, nec non & ab inferis resurre-
ctionis,

ODON. CAMERA. 48

tionis, sed & in cælos gloriosæ ascensionis,
offerimus præclaræ maiestati tuæ de tuis do-
nis ac datis hostiam puram, hostiam sanctam,
hostiam immaculatam, panem sanctum vitæ
æternæ, & calicem salutis perpetuæ. Supra quæ
propitio ac sereno vultu respicere digneris, &
accepta habere sicuti accepta habere dignatus
es munera pueri tui iusti Abel, & sacrificiū
Patriarchę nostri Abrahamę, & quod tibi obtulit
summus Sacerdos tuus Melchisedech, sanctū
sacrificiū, immaculatā hostiā. Supplices te ro-
gamus omnipotens Deus iube hæc perferri
per manus sancti Angeli tui in sublime alta-
re tuum, in conspectu diuinæ maiestatis tuæ:
vt quotquot ex hac altaris participatione, sa-
cro sanctum filij tui corpus & sanguinē sum-
pserimus, omni benedictione cælesti & gra-
tia repleamur, per eundem Christum Domi-
num nostrum. Amen.

EXPOSITIO

Domini Odo-
nis.

IN superioribus periodis, prima scilicet
& secunda, orauimus pro Ecclesia, pro
fidei cultoribus, pro astante collecta.

Hæc

CANON. EXPOS.

Hęc tertia periodus quam ingredimur, maxime occupatur circa sacrificium, vt fiat perfectum, & in aliam mutetur substantiam immortalem & incorruptam. (Quam oblationem, &c.) Usque. (Acceptabilemque facere digneris.) In omnibus benedictam: benedictam gloria, vt gloriosa fiat: benedictam immortalitate, vt fiat immortalis: benedictam incorruptione, vt incorrupta fiat: benedictam diuinitate, vt Deus fiat. Transit ad partes à toto, vt vniuersalis benedictionis partes imprecetur hostiæ, cui vniuersam benedictionem fuerat imprecatus, vt cum prius posuerit in omnibus benedictam, particulariter subiungat ascriptam, & ratam, & rationabilem, & acceptabilem, quæ sunt partes omnimodæ benedictionis. (Ascriptam). Scimus quia in Trinitate quæ Deus est, Filius sit splendor paternæ gloriæ, & figura substantiæ eius. Qui ergo figura & imago est Patris, Patrem imaginatur & effigurat, quasi sculptura quædam eius: vel scriptura in qua pater splendet, id est, bene apparet: vt rectè filius dicatur splendor eius. Est ergo pater insculptus atq; inscriptus filio, cuius figura filius est imago, vt filius sit eius scriptum, quem sibi habet inscriptum. Aliter filius dicitur scriptum, qui habet in se formam

Heb. 1.

formam omnium rerum. Sic enim omnia creata sunt, vt diuini verbi formæ digesserunt, nec aliter in essentiam prodierunt, quàm in in verbo summo formæ dictauerunt. Non sunt ibi aliud formæ, aliud ipsum verbum, vbi nihil est aliud & aliud, sed omnia sunt idipsum, vt quàmuis formarum diuersitas intelligibiliter ibi subluceat, non sunt tamen omnia nisi vnum & idipsum verbum. Et quàmuis ibi est vera & perfecta vnitas, ibi tamen secundum creatas res quædam apparet diuersitas, sicut cū semel loquutus est Deus in Psal. 16. mo, Propheta duo intelligit in vno verbo, vn Ioann. 1. de scriptum est. Quod factum est in ipso vita erat. Factum est de nihilo, erat tamen in verbo. Factum est realiter, erat æternaliter. Erat in summa arte, factum est in re. Viuebat in ratione artificis formaliter, factum est in realitate subsistendi substantialiter. De nihilo p- dijt, vt substantialiter esset, quod factum est. In verbo viuebat, vt formaliter esset, antequã substantialiter esset. Factum est multiplex, verbum est simplex. In verbo simplex erat, q̄ multipliciter factum est. Mirabiliter videtur in vno pluralitas, in simplici multiplicitas: videtur & non comprehenditur. Potest videri, nequit explicari, quomodo vnum verbū in-

G scriptum

CANON. EXPOS.

Psal. 44. scriptum sit omnibus formis omnium rerū,
sicut alibi scriptum est: Calamus scribæ velo-
citer scribentis. Pater est scriba, q̄ verbo suo
velociter inscribit omnia. Velociter scribit,
quia alterum non moratur pro altero. Velo-
citer scribit, quia sine mora, scribit omnia.
Est ergo filius Dei, verbum scriptum. Sed &
corpus assumptum, rectè dicitur scriptum.
Sicut enim vox transitoria scribitur, vt quæ
per se fugit, scripto permaneat: sic corrupti-
bile aliquid scribitur, cū incorruptum trā-
sit, vt quod corruptionis transitorium erat,
scripto incorruptionis permaneat. Sic ergo
corpus Christi quoddam scriptum est, quod
de passibili carne impassibile factū est in Re-
surrectione, & de Pane terreno quotidie fit
cælestis super Altare. Si ergo in Christo &
verbum dicitur scriptum, & corpus etiam ni-
hilominus dicitur scriptum. Quid autem est
asscriptum nisi scripto appositum scriptum?
Est ergo corpus Christi nō solum scriptum,
sed etiam asscriptum, id est, scripto apposi-
tum scriptum, id est, verbo corpus adiun-
ctum. Quando igitur oramus hostiam fieri
hostiam asscriptam, quid aliud optamus, nisi vt quæ
feri as- adhuc est panis corruptibilis, fiat substātia in-
scriptam corrupta, id est, de voce fiat scriptū: scripto,
id est,

ODON. CAMERA. 50

id est, verbo adiunctum. Fac ergo Domine
 nostram oblationem ascriptam, id est, scri-
 ptum scripto adiunctum, vt preciosum Chri-
 sti corpus fiat, verbo Dei adunata, & in vnita-
 te personæ coniuncta (Ratam,) Ratum dici-
 mus, quod certum & fixum habemus. Fiat er-
 go rata, id est, non remaneat instabilis & mu-
 tanda corruptione, sed permanens & fixa fi-
 at incorruptione, & ideo certa. (Rationabi-
 lem) sanguis taurorum aut vitulorum non
 sufficit expurgare nos à peccatis. Minor est
 enim ad hominem, Pro homine ergo rationa-
 li, rationalis hostia sufficit sola. Fiat ergo no-
 stra hostia rationalis, siquidem homo assum-
 ptus à verbo, ex anima rationali & humana
 carne subsistit. Fiat hostia nostra rationalis,
 vt hominem verum pro hominibus offeram^s
 & in hostia rationali Deus propitietur homi-
 nibus. Fiat rationalis, vt offeramus rationa-
 biliter. Nam qui offert emundari non stu-
 dēs, offert irrationabiliter. Qui offert habens
 cor impœnitens, irrationabiliter offert sicut
 Cain, rectè quidē offerens, sed nō rectè diui-
 dēs. Rectè quid obtulit Deo, sed non rectè
 diuisit, q̄a emēdari nō studuit. Vnde scriptū Gen. 4.
 est: Ad Cain & ad munera eius non respexit.
 Nā quē Deus nō nouit, nec oblationē eius re-

G 2 cipit.

CANON. EXPOS.

Pro. 58.

cipit. Pessimi nanq; hostia irrationabilis est, sicut scriptum est, Qui non audit legem, oratio eius erit execrabilis. Fiat ergo rationabilis hostia, vt rationabiliter eam cum timore & pœnitentia offeramus. Vel fiat rationabilis hostia, id est, pro rationabili & recta vel honesta causa. Si quis enim offerat, vt quæ furto ablata sunt reinuenire, seu hostem occidere, vel rapinam perpetrare, seu nummos ac gratiam acquirere valeat, irrationabilis non dicitur offerendi causa ideo nec acceptabilis est talis hostia. Hostia ergo nostra & meritò offerentium, & offerendi causa, fiat rationabilis, vt consequenter fiat etiam acceptabilis.

1. Ioa. 4.

(Acceptabilem.) Non potest non esse acceptabilis, quæ superiores tres species recipit omnimodæ benedictionis. Non potest Deum odisse Deus. Sed quia charitas est Deus, diligit Deum Deus, & acceptabilis est Deo hostia quæ Deus est. Quid ergo oramus fieri acceptabilem, quæ non potest displicere? Nam quæ acceptabilis est per se, displicet pro offerente. Pro offerente respuitur, quæ quantum sua refert acceptatur. Acceptatur pro sanctis, non acceptatur eadem ipsa pro impijs. Pios adiuuat, impios damnat; Pius prodest ad salutem, nocet impijs ad damnationem. (Vt nobis

bis

ODON. CAMER.

51

bis corpus & sanguis fiat dilectissimi filij tui Domini nostri Iesu Christi.) Posuerat ergo in omnibus benedictam, subiunxit quatuor species, Asscriptam, Ratam, Rationabilem, Acceptabilem. Sed hæc omnia clausa erant, minùs intelligebantur, minùs patebant: aperuit ostium, patefacit totum, scilicet vt nobis fiat corpus & sanguis Christi. Hic totum completur, hic totum perficitur, vt fiat corpus & sanguis Christi tantùm. Solum Christi corpus & sanguis, est hostia in omnibus benedicta, ascripta, rata, rationabilis acceptabilisque. (Vt nobis corpus & sanguis fiat.) Signãter posuit nobis, id est, catholicę fidei cultoribus. Nobis excludit Paganos, excludit Iudæos, excludit hæreticos. Nobis communicantibus, memoriam sanctorum venerantibus. Non est enim locus veri sacrificij extra catholicam Ecclesiam (Qui pridie quàm pateretur, vsq; manus suas). Accepit panem, adhuc panem, nondum carnem. (Et eleuatis oculis in cælum, ad te Deum patrem omnipotentem, tibi gratias agēs, benedixit). Benedixit, suũ corpus fecit. Qui priùs erat panis, benedictione factus est caro. Modò caro, iam non panis. (Ac fregit) O miraculum, frangebatur inter digitos, sedens incolumis inter discipulos erat integer, & diui

Nota.

G 3 debatur

CANON. EXPOS.

debatur in partes, in manibus tenebat seipsum, & de manibus discipulis se porrigebat edendum. Hoc signabat David, qui secundum aliam translationem coram Achis rege se in
 1. Reg. 21, suis manibus ferebat. Sic nos quotidie Christum in altari consumimus, & permanet: manducamus & vivit: atterimus dentibus, & integer est. Et miro modo consumitur permanens atteritur incorruptus, distribuitur indivisus, sicut post resurrectionem palpandum præbuit spirituale corpus. Cum simili contrarietate, non sit palpabile quod spirituale est, nec sit spirituale quod sit palpabile. In specie enim & sapore panis, & vini manducamus & bibimus ipsam substantiam corporis & sanguinis sub iisdem qualitatibus mutata substantia: ut sub figura & sapore substantiæ prioris, facta sit vera substantia Christi corporis & sanguinis. (Dedit discipulis, &c. Ecce corpus meum). Patet quod panis accepta benedictione factus sit corpus Christi. Non enim post benedictionem dixisset, Hoc est corpus meum, nisi in benedictione fieret corpus suum. (Simili modo postea quam cœnatum est accipiens & hunc præclarum calicem.) Si Christus accepit calicem cœnæ, dicitur hunc accepisse. **Vnus ergo calix est hic & ille.** Nisi enim **v-**
 nus

Vnus idē
 q; calix
 est, quem
 Christus

nus sit, dici non potest in illo hunc accepisse. consecra
 Est ergo vnus etiam quando in altari mani- uit &
 bus accipitur vt benedicatur, & nec dum san- quē Ec-
 guis est, sed, est adhuc vinum, propter vnita- clesia.
 tem fidei, & illius cui, & in cuius honore fi-
 deliter offertur, Ea enim fide quotidie acci-
 pitur benedicendus, vt modò fiat, quod tunc
 futurus erat. Et quia hæc fides vna est in tota
 Ecclesia, & ille vnus cui tunc & modò offer-
 tur: ideo & calix cùm accipitur, etiam ante di-
 uina verba est vnus, sicut & omnium Ecclesia-
 rum altare dicitur vnum, quia in eo secundũ
 vnã fidem, vnum Domini corporis offer-
 tur quotidie sacrificium. (Præclarum) Præcla-
 rum dicit calicem adhuc vini, vsque dum sta-
 tim fiat præclarus, quando sanguis erit, sicut Psal. 22]
 scriptum est: Calix meus inebrians quã præ-
 clarus est. Vel ad comparationem eius quem
 obtulit Melchisedech, & cæterorum veteris
 Testamenti. Vel propter præclaram illius Ma-
 iestatem, cui offertur. Vnde & in sequentibus
 dicit: Offerimus præclarę Maiestati tuę. (Ca-
 licē) Metaphoricè id quod continet, pro eo quod conti-
 net, id est, vas pro liquore vini & aquę (In san-
 ctas, &c. vsq; (Benedixit) id est, sanguinẽ suũ
 fecit. (Dedit discipulis, &c. vsq; (Sanguinis
 mei) Intransitiuè dictũ est, & est secundũ figu-

CANON. EXPOS.

ram casus pro casu. Calix sanguinis mei, ac si diceret, Calix, scilicet, Sanguis meus. Similiter hic pater quod benedictione fuerit factus sanguis. Ad benedictionem enim præmissam subdit. Hic est Calix sanguinis mei. (Noui & æterni testamenti) Nouum enim Euangelij testamentum, in æternum confirmavit sanguine mortis suæ. Sic Abraham oblatis ouibus & bobus, cum Abimelech & Phicol principe militiæ percussit fœdus, id est, oues & boues percussit in fœdus, ut sanguine animalium & morte fœdus confirmaretur. Et Iacob fugiens in Galaad, facto iuramento cum auunculo suo Laban, immolauit victimas, ut sanguine victimarum fœdus iuramenti confirmaretur. Et Moyses ut confirmaret testamentum, quod accepit in Synai, victimæ sanguinem asperxit hissopo, in totum populum, & tabernaculum. (Mysterium fidei). Pertinet ad fidem catholicam, credere post benedictionem esse verum sanguinem, ut infidelis sit, qui hoc non crediderit. Item dicitur mysterium, quod sensibilibus tegitur occultum, sicut veritas sanguinis in sapore vini latet & specie. Calix ergo altaris est mysterium fidei quia sub figura & sapore vini occultus creditur verus sanguis. Est mysterium

Gen. 21.

Gen. 31.

Heb. 9.

Exod. 12.

um

um fidei, quia quod creditur, sensibilibus quibusdam obtegitur. Nam verus sanguis creditur, quod vinum visu sentitur & gustu. Est fidei mysterium, quia quod fides credit, intus est occultum. Intus est verus sanguis, vera fides, exterius est falsum vinum, vera species. Sentitur vinum, & non est. Non apparet sanguis, & est. Sensus decipitur qualitate, certa tenetur fides rei veritate. Ideoque sanguis dicitur fidei mysterium, quia sanguinem fides credit intus occultum. Apertum est quod sentitur, occultum est quod creditur. Et si quid occultum est, fidei est: sicuti quod patet, est sensus. Est ergo sanguis mysterium fidei, si quidem occultus pertinet ad fidem. (Qui pro vobis & pro multis effundetur in remissionem peccatorum.) Pro vobis, scilicet presentibus, (pro multis.) Paganos & Indæos discernit, & falsos Christianos. (Hæc quotiescunque feceritis, in mei memoriam facietis.) Nam sine hac memoria, non conficimus dominici corporis & sanguinis sacramenta. Tolle verba Christi, non fiunt sacramenta Christi. Vis fieri Christi corpus & sanguinem? appone Christi sermonem. Facit sermo veritatis quod dicit, quia ipse dixit & facta sunt, ipse mandavit & creata sunt. Sine dubio fit in creatura, quod Christi

Mysterium fidei est calix sanguinis Christi.

Psal. 28.
Sap. 18.
1. Cor. 11.

CANON. EXPOS.

Isti sermo dicit de creatura. Est enim omnipo-
 tens sermo tuus ô Genitor .Fit ergo sermo:
 ne Christi, corpus & sanguis Christi, quæ
 quoties verbo potenti suminus, mortem Do-
 mini donec veniat memoramus . Et ne sub
 his mysterijs hæc memoria refugiat à nobis,
 subiūgit. (Vnde & memores Dñi nos serui
 tui).i. qui secundū cleri gradus acceptos, of-
 ficio huius sacrificij deseruimus, vel (secun-
 dum solitarios) hic in præsentī ministramus.
 (Sed & plebs tua sancta) quæ pro veneratiōe
 huius sacrificij, hic est in præsentī deuotè col-
 lecta: vel secundum solitarios, in vnitate Ec-
 clesiæ fideliter vbiq; viuentiū. (Eiusdē Chri-
 sti filij, &c. vsq; Donis ac datis). Donum est
 addendum, etiam si non detur paratum. Do-
 num est quod dari potest. Datum verò quod
 in alterius possessionem est iam translatum,
 quod de possibilitate iam prodijt ad actum,
 quod iam possidetur. Corpus ergo & Sāguis
 Christi, sunt dona à Deo nobis parata. Do-
 na sunt quæ utiliter dari possunt . Dona
 sunt vera, sed in cœlo collocata in Christo.
 Data verò, quādo fiunt nobis de creatura pa-
 nis & vini: Data, quando suminus in altari.
 quando reficimur inde sensualiter. Dona
 in cœlo, data in terra, Dona apud Deum in
 Christo, data super altare in sacramento, Do-

Corpus
 & san-
 guis
 Christi
 sunt do-
 na &
 data.

na in cœlo nuda, & aperta, data in altari, tecta
 sensibilibus & occulta: tamen hic & ibi, ea-
 dem vera. (Hostiam puram.) Antea veteris le Christi
 gis hostiæ de irrationabilib. animalibus car- caro spi-
 nales erāt, squaloribus spurcitæ carnalibus, ritualis
 nidoribusq; plenæ, & dentium contritione est non
 in fæces & stercora redactæ. Hæc autem ho- corpora-
 stia pura est, quia quàmuis caro vera sit & san- lis ho-
 guis, tamen spiritualis est & incorrupta. Di- stia.
 uiditur, & consumi non potest. Consumitur
 & incorrupta manet. Teritur, & est illæsa.
 Frangitur, & integra est: Hæc hostia caro est,
 & nō carnalis, sed incontaminata lux: & ideo
 pura. Corpus est, & non corporalis, sed spiri-
 tuale lumen, & ideo pura. Pura mundans, pu-
 ra purificans, pura, quia diuina, purior luce
 corporea. (Hostiam sanctam.) Hostiæ veteres
 erant quidem sanctæ, sed non per se sanctæ:
 sed quia typum gerebant huius hostiæ sacra-
 tæ. Illæ imperfectæ erant, & ideo minùs san-
 ctæ: ista perfectæ: & ideo plenè sancta. Illæ di-
 mittebant peccata vnus: ista tollit peccata
 totius mundi. In illis tantum remissio, in hac
 autem est precium plenum, & perfectæ re-
 demptio: Illæ impetrabant veniam debiti si-
 ne solutione, hæc reddit debitū plena recōpē-
 satione. Ideo hæc plenè & pfectè sancta, illæ san-
 ctæ,

CANON. EXPOS.

Etæ, sed minus, & imperfectæ. (Hostiam immaculatam) Id est, sine omni macula culpæ, utpote concepta & nata sine peccato, & deinde sine culpa vixit in mundo, ideo immaculata. Nata quidem est de humana carne, sed sine conditione propagationis humanæ, ideo immaculata. Est sine viro de sancta virgine concepta, ideo immaculata. Est concepta sine humano opere, sola virtute diuina, ideo immaculata. Non enim potest initiũ habere culpabile opus, quod solus Deus fecit & nõ alius, ideo immaculata. Hominis enim initiũ qui sine humana administratione solo Deo auctore creatus est (quãuis de massa peccatrice) non possumus culpæ, nisi Deo peccatum velimus ascribere, ideo immaculata. Tamen de pura ab omni peccato virgine creditur cõceptus & natus: ideo immaculata. Ex quo enim angelicam salutationem audiuit, Gratia plena, creditur purificata fide, etiam reliquũ vitæ, custode Spiritu sancto vixisse sine omni culpa. Ab immaculata ergo sũpta est hæc hostia, ideo & ipsa immaculata. Ex hoc loco admonemur, quòd panis appositus altari debet esse candidissimus, & in quo nulla possit inspicere macula: ut hoc appareat in figura, quod prædicatur de substantia, ut pura & immaculata

Matt. I.

Luc. I.

lata videatur exteriùs figura, cuius substan-
 tia dicitur interius pura & immaculata. (Pa-
 nem vitæ æternæ.) Cùm panem audis, ne pu-
 tes esse qui fuerat ante benedictionem, ne de-
 cipiariis mutata substantia. Prius erat panis,
 modò non est panis, sed sola caro. Sed panem
 dixit, quasi diceret cibum, sicut scriptum est. Ioann. 6.
 Ego sum panis viuus. Et panem angelorum Psal. 77.
 manducauit homo. Quomodo est panis vitæ Galat. 9.
 æternæ qui sumitur à multis ad damnationē?
 Huius panis virtus fides est, quæ per dilectio-
 nem operatur. Est enim & panis mysteriũ fi-
 dei, sicut de calice dictum est. Sumptus ergo
 sine fide, non proficit. Nam si hic panis est
 mysterium fidei, id est, occultum quod sola
 cernitur fide, quid prodest sine fide sumi, q̄
 sine fide non cernitur? Oculum perdidisti,
 quid cæco profunt in arca diuitiæ? Quid pro-
 dest diuitias humanæ redemptionis in te re-
 condere, quas non vides oculo fidei perditō?
 Vnde scriptum est: Qui manducat & bibit I. Cor. II.
 corpus & sanguinem Domini indignè, iudi-
 cium sibi manducat, & bibit. Nam ille mādu-
 cat indignè, q̄ māducat sine fide, quæ per di-
 lectionem operatur. Est ergo hic panis vitæ
 æternæ, non ijs quidem qui tantum ore su-
 munt, sed ijs qui etiam mente; non qui pre-
 munt

CANON. EXPOS.

Ioan. 20.

munt dente, sed qui tangunt fide. Vnde scriptum est. Noli me tangere, nondum enim ascendi ad Patrem meum. Ac si diceret. Vis me manibus tangere? vis me corporaliter tangere? non sic, fidem tuam volo. Fide me tange, crede ad patrem me ascendisse, id est, me esse æqualem patri. (Et calicem salutis perpetuæ.) Quod diximus de pane, idem potest dici de calice, & quod dictum est vitæ æternæ, & salutis perpetuæ. (Supra quæ) &c. vsque immaculatam hostiam.) Finis respicit ad principium. Supra quod scilicet sanctum sacrificium, immaculatam hostiam respicere digneris & accepta habere, ac si diceret: Supra quæ respicias & accepta habeas. ideo quia sanctum sacrificium sunt & immaculata hostia: vt qui de merito nostro diffidimus, maiestate tanti sacrificij adiuuemur. Cur autem oramus patrem propitium, & serenum esse super hostiam, & eam acceptam habere, qui nihil habet acceptius, & qui semper propitius & serenus respicit? Inde enim scriptum est: Hic est filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui. Sed ad offerentes est hoc referendum, vt qui pro peccatis terrentur & de se diffidunt, hostiam acceptabilem sibi prætendant, vt eius scuto se protegentes, sub ea propiciam sibi patrem serenumque deposcant,

Matt. 5.

317

cant, & ei se acceptos defyderent, sub ea quã
 nunquam non acceptabilem dubitant: vt dũ
 patri per seipfos non audent offerre (ne ma-
 gis irritent) dilectum filium proponant, vt
 fubeant, & sub eius tutelam ante conspectũ
 Patris intro eant. Oramus ergo, vt acceptabi-
 lis hæc hostia sit, placeatque pro nobis: vt cum
 offerimus quod placet, placetur nobis Deus,
 vnde & exempla sanctorũ adhibentur, Abel
 iusti, Patriarchæ Abrahamæ, summi sacerdotis
 Melchisedech, vt sicut eorum sacrificia Deus
 acceptauit eis propitiando, ita suscipiat ho-
 stiam hanc, nostri miserando. Melchisedech
 sacerdos summus dicitur, qui inter sacerdo-
 tes illius temporis habebatur. (Supplices te
 rogamus) &c. vsque (Diuinæ maiestati tuæ)
 Et hic mirum est, quomodo oramus corpus
 & sanguinem domini in conspectu Dei per-
 ferri, cum scriptum sit: quia Christus semper
 assistit vultui patris, interpellans Deum pro
 nobis, & legimus: quia Christus ascendens ad
 cælum super omnia exaltatus est, sedens ad
 dexteram patris. Quomodo ergo perferri
 oramus Christum, vbi semper est?
 Sed superiùs vultum patris propiciam ac-
 ferenum fieri super hostiam filij rogaba-
 mus, non quòd filio suo pater possit esse
 seuerus,

CANON. EXPOS.

seuerus, sed vt sub occasione filij, patris propitiati oni nos ingereremus: vt pro amore filij misereatur nostri, & quasi filium parui- pendat, si pro eo nos non recipiat. Ita & hic rogamus patri perferri filium, qui semper est apud eum pro nobis, vt votum & deuotio nostra, per filium veniat ad Patrem, & virtute tanti sacrificij vota nostra perferantur ante conspectum Dei, quasi filius ad Patrem non ascen- dat, si deuotio nostra illuc non perueniat. Tali ratione rogamus, vt sicut Christus ante discipulos à terra translatus est in cælum, & factus inuisibilis in cōspectu ipsius, postea miseris sancti Spiritus donum: ita hostia hæc ab altari terreno, super quod immolatur, in altare sublime ante conspectum Dei transferatur, vt inde omni benedictione cælesti & gratia repleamur: vt quæ visibiliter tractatur in terra, inuisibiliter operetur in cælo. Hic oblata, ibi accepta: non mutatione loci vel temporis accessu, vt cœptus ab hoc loco translationis motus, ad alium postea perficiatur locum. Sed sub eodem loco qui prius erat, fit verbi caro. Non transferatur loco, vt de pane fiat caro: transfertur tamen ab altari ad cælum, quia transfertur de pane ad DEVM. Sed quia Deus est vbi que, non fit loci mutatione, vt coniungatur

Qua ratione petimus altaris sacrificium ante conspectum diuinæ maiestatis.

iungatur Deo de pane facta caro. Transfer-
 tur intus ad Deum inuisibiliter, nec mouet
 exteriùs ab altari visibiliter; oblata in altari
 deuotione hominis, accepta in cælo propitia-
 tione Dei. Tunc enim à Deo quasi accepta-
 tur, quando Deus nobis propitiatur, & cæle-
 stis benedictio nobis ab eo mittitur. Sed
 Christus iuuamine non eguit angelorum,
 quando sua virtute ascendit in cælum. Quid
 ergo rogamus hanc hostiam perferri per ma-
 nus angeli ante conspectum Dei, cum ange-
 lorum officia necessaria non sint huic perla-
 tioni? Sed hoc est quod dictum est, quia per-
 lationi corporis & sanguinis Christi roga-
 mus vota nostra perferri. Sunt tamen nobis
 angeli deputati, qui offerunt quotidie Deo
 vota nostra. Vnde scriptum est: Quia angeli
 eorum semper vident faciem Patris. Oramus
 itaque sub occasione Christi: perferri vota
 nostra per manus angeli, vt vota bona perfe-
 rant boni angeli, sub prætextu tanti sacrifi-
 cij. (Supplices te rogamus omnipotens De-
 us) Supplicamus tibi, curuamur ante te, ob-
 noxius deprecamur: ostende omnipoten-
 tiam, extende manum validam: vt quæ pro-
 picio ac sereno vultu respicis, etiam ad in-
 uisibilia & sublimia tua perferantur, & con-

Qua rati-
 one peti-
 mus per
 manus
 angelorū
 perferri
 sacrificiū
 nostrum

H Ipectui

CANON. EXPOS.

spec̄tui maiestatis admittas. Hic necessitas in-
curuationis, hic opus supplicationis, hic in-
cumbit consummatio totius nostri laboris,
vt hæc hostia perferatur in sublime altare tu-
um, in cōspectu diuinæ maiestatis tuæ. Quid
est hoc? Quid est perferri hostiam in sublime
Mat. 17. altare, nisi ouem humeris pastoris imponi?
Et quid est ouis humeris imposita, nisi ho-
mo assumptus à verbo? Et quid est sublimius
verbo Dei? Quotidie assumunt sibi fideles
verbum Dei, participatione huius sacrificij.
Verbū ergo Dei sublime altare est, ad quod
oramus hostiam perferri in conspectu Dei,
& per eam nos introduci. Conspectus Dei est
verbum patris, in quo conspicit omne quod
fecit. Nam omne quod agit pater, in verbo e-
ius est. Nam quod factū est in ipso, vita erat.
Ioan. 1. Et: In principio creauit Deus cælum & terrā,
id est, in verbo. Et: Verbo Domini cæli firma-
ti sunt. Et omnia in sapientia fecisti. Quid re-
ctiùs dicitur conspectus Dei, quàm sapientia
sua, in qua conspicit omne quod agit? Hosti-
am ergo perferri in sublime altare, in conspe-
ctu Dei, quid est nisi oblationem nostram cō-
iungi verbo, vniri verbo, fieri Deum, & per
eam nos in Deum assumi, & vota nostra acce-
ptari? (Vt quotquot ex hac, &c. Vsq; & gratia
replea

repleamur. Per eundem Christum Dominum nostrum. Amen.) Habet Ecclesia altare visibile in terra, est & altare inuisibile in caelo apud Deum. Hostia quam in hoc altari DEO offerimus, Deo coniungitur, & fit Deus. In hoc sacrificio coniunguntur terrena caelestibus, creatura Deo. Cum de hoc altari sumimus creaturam, accipimus de sublimi Deum. Cum hic corpus & sanguinem Christi sumimus, de caelo Deum accipimus, in quo omni benedictione caelesti & gratia replemur. Sumimus hic visibiliter corpus & sanguinem Christi, sumimus inuisibiliter de caelo, quod perlata sunt, benedictionem & gratiam Dei. Sumimus (inquam) gratiam & benedictionem, siquidem dignè sumimus Christi corpus & sanguinem. Nam qui indignè sumit, ore quidem sumit, & dente terit corporaliter, sed nihil proficit spiritualiter. Imo qui corpus & sanguinem Christi sumit indignè, iudicium sibi manducat & bibit. Ideoque rogemus, ut quotquot ex hac altaris participatione sacrosanctum filij tui corpus & sanguinem sumperimus, inde quod perlata sunt, omni benedictione caelesti & gratia repleamur.

TEXTVS CANONIS,

Distinctio quarta.

H 2

Me-

Duplex
altare ha
bet Ec-
clesia.

I. Cor. 11.

in
n-
ris,
tu
fid
me
is
no-
ius
les
cij.
od
ei,
est
od
e-
at.
ra,
na
re-
tia
ti-
pe
co
er
ca
tia
ca

CANON. EXPOS.

Memento etiam Domine famulorum famularumque tuarum, qui nos præcesserunt cum signo fidei, & dormiunt in somno pacis, ipsis Domine & omnibus in Christo quiescentibus locum refrigerij, lucis, & pacis, ut indulgeas deprecamur, per eundem Christum Dominum nostrum, Amen. Nobis quoque peccatoribus famulis tuis, de multitudine miserationum tuarum sperantibus partem aliquam & societatem donare digneris, cum tuis sanctis Apostolis & Martyribus, cum Ioanne, Stephano, Matthia, Barnaba, Ignatio, Alexandro, Marcellino, Petro, Felicitate, Perpetua, Agatha, Lucia, Agnete, Cæcilia, Anastasia, & omnibus sanctis tuis. Intra quorum nos consortium non æstimator meriti, sed veniæ quæsumus, largitor admitte, per Christum Dominum nostrum. Per quem hæc omnia dñe semper bona creas, sanctificas, viuificas, benedicis, & præstas nobis. Per ipsum & cum ipso, & in ipso, est tibi Deo patri omnipotenti, in vnitate spiritus sancti, omnis honor & gloria, per omnia secula seculorum, Amen. Oremus. Præceptis salutaribus moniti, & diuina institutione formati, audemus dicere. Pater noster qui es in cælis. Sanctificetur nomen tuum. Adueniat regnum tuum.

Matt. 6:

Fiat

ODON. CAMERA. 59

Fiat voluntas tua, sicut in cælo & in terra. Panem nostrum quotidianum da nobis hodie. Et dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris. Et ne nos inducas in tentationem, sed libera nos à malo. Amen. Libera nos quæsumus Domine ab omnibus malis, præteritis, præsentibus, & futuris, & intercedente beata & gloriosa semper virgine Dei genitrice Maria, & beatis Apostolis tuis, Petro & Paulo, atque Andrea, cum omnibus sanctis, da propicius pacem in diebus nostris, ut ope misericordiae tuæ ad iuti, & à peccato simus semper liberi, & ab omni perturbatione securi. Per eundem dominum nostrum Iesum Christum filium tuum, qui tecum vivit & regnat Deus in unitate Spiritus sancti, per omnia sæcula sæculorum. Amen.

EXPOSITIO DOMINI
Odonis.

HAc tertia periodo quæ in confectio-
ne corporis & sanguinis Christi sudavit,
hucusque finita, sumit hinc exordium quar-
ta. Quæ confecto corpore & sanguine Chri-
sti redit ad rogandum pro mortuis, fidenti-

H 3 or ex=

CANON. EXPOS.

or exaudiri patrociniō sacrificij. (Memento etiam Domine) Hic solet fieri memoria amicorum & familiarium defunctorum. (Ipsis Domine & omnibus in Christo quiescentibus.) (Ipsis, id est, quorum memoriā fecimus, & postea reliquis omnibus indulge. (Nobis quoque peccatoribus famulis tuis.) Scilicet qui officium huius sacrificij celebramus præsentes; vel secundum solitarios, qui in corpore Ecclesiæ per totum orbem terrarum fideliter tibi seruimus. Totum vero textum qui sequitur nescio verbis alijs facere pleniorē usque. (Per quem hæc omnia Domine semp bona creas) Per quem, dictum est relatiuè ad hoc quod dixerat, Per Christum Dominum nostrum. Sed mirum est quod dixit pluraliter hæc omnia bona, cùm corpus & sanguis Christi non sit nisi vnum. Sed in vno Christi corpore, sunt multæ formæ, & cùm vna sit substantia, sic in vno corpore: vt visibiliter appareat pluralitas, vbi est inuisibiliter substantiæ vnitas; & vnum sit indiuiduū in substantia, vbi multiplex est figura. Apponunt panes figura plures, & substantia fiunt vnum corpus Christi: manet pluralitas figurarum, cessat pluralitas substantiarum. Est vnum indiuiduum, apparent plura, Proinde modò sicut

Quomodo pluraliter dictū sit hæc omnia bona.

cut est, modò sicut apparet, de corpore Dñi loquimur. Sæpe dicimus, in distributione dominici corporis hostias multas expendimus, vel plurib⁹ hostijs multos vno corpore Christi referim⁹, in vno versiculo môstrâtes, & eorum quæ apparent pluralitatē, & ipsius substantiæ inuisibilis vnitatem, cum hostias plures & vnum dicimus corpus. Sic & in loco dicimus: Hæc omnia bona, omnes scilicet hostias, quas in orbe toto immolat Ecclesia. Quæ quidem, si sensibiles intueris qualitates, infinite sunt numero: si substantiâ, sâguis est vn⁹, & vna caro, quæ semper à Deo creantur, quia qui semel verbi sui corpus creauit de Virgine, quotidie de pane creat eius carnem, & de vino sanguinē. (Sâctificas.) Quotidie sanctificat oratione sacerdotis, & cooperatione Spiritus sâcti. (Viuificas.) Quotidie viuificat corpori pri⁹ inanimato dâs vitâ. Vnde & pri⁹ dicebat^r ratiõabilis hæc hostia (Benedicis) Quotidie benedicit, quomodo superius eâ p̄cabama^r in omnib. fieri benediçtam, & quatuor species subiūxim⁹ benediçtonis (Et p̄stas nobis) Quotidie p̄stat nobis corp⁹ filij sui, quia quod est apud patrem in sublimi, quotidie præstat nobis in altari. Et quod apud eum donum est in cælo, apud homines datum est in ter-

CANON. EXPOS.

ra. (Per ipsum & cum ipso.) Per quem pater de pane carnem creat, sanctificat, viuificat, benedicit & præstat; per eundem ipsum filium est Deo patri, cum spiritu sancto, omnis honor & gloria. Est honor & gloria patri per filium sicut scriptum est: Pater manifestauit nomen tuum hominibus, quos dedisti mihi. Et:

Ioan. 16. Pater clarifica filium tuum, ut & filius clarificet te. Habet enim honorem & gloriam pater cum filio, cum quo communem habet potentiam & diuinitatem. Nam cum quo habet omnia, cum ipso habet etiam honorem & gloriam. Habet etiam cum ipso honorem et gloriam pater, in quo est. Nam scriptum est: Pater in me est, & ego in Patre. Quia pater est in me, ideo quicquid habet Pater, habet in filio. Non enim habere potest nisi in ipso in quo est. (Oremus. Præceptis salutaribus moniti.) Cohortatur orare, subdens causam, quia sumus inde salutari præcepto moniti. Lege Euangelium, & inuenies præceptum. Cur hanc solam orationem præcedit adhortatio, cum plures in hoc Canone faciamus: & ad nullam hortati sumus? Quia illæ sunt inferiores & humana ratione compositæ: Hæc perfecta & à solo formata. Vnde et sequitur. (Et diuina institutione formati.) Sicut narrat E-

uange-

ODON. CAMERA.

61

uangelium, Dominum rogabant Apostoli,
Doce nos orare: Et Dominus informauit eos
huius orationis institutione. (Audemus di-
cere.) Audacia videtur et præsumptio homi-
nes infirmos diuina proponere, nisi essemus
formati diuina institutione. Audemus obedi-
entia non audacia. Audētes audacia, rei sunt:
audentes obedientia, laudandi. Ausus obedi-
entiæ bonus: audacia superbix, mala. Et sicut
orandi causa subiuncta est, quia præceptum
est, ita audendi causa præcessit, quia inde su-
mus diuina institutione formati. Oremus ergo,
quia inde sumus præceptis salutaribus mo-
niti: et audemus dicere, quia sumus inde diui-
na institutione formati. Nam ideo oramus,
quia inde præceptum accepimus: et ideo au-
demus, quia nos puidos ad hoc Deus anima-
uit. Dedit præceptum orandi ad salutem, de-
dit fiduciam audendi propter timorem (Pa-
ter noster qui es in cælis.) Dominicam orati-
onem non expono, quia multos Patres expo-
suisse reperio. Nec oportet hîc ponere, quod
in multis locis promptum est inuenire. (Li-
bera nos quæsumus Domine.) Facta confir-
matione dominicæ orationis dicendo Amen
totus textus qui sequitur pro venia peccato-
rum orat, et pro pace suo principio sumpto.

H 5

de fi.

CANON. EXPOS.

de fine dominicæ orationis, qui orat contra peccata, dicendo: Sed libera nos à malo. Deinde sequens textus incipit pro peccatis dicendo: Libera nos quæsumus Domine ab omnibus malis. Deinde sequitur pro pace. Da propitius pacem in diebus nostris. Iterum pro peccatis: Ut à peccato simus semper liberi. Deinde pro pace: Et ab omni perturbatione securi. Iterum pro pace sequitur. Pax Domini sit semper vobiscum. Deinde pro peccatis iteratur: Agnus Dei qui tollis peccata mundi, misere re nobis. Iterum pro pace: Dona nobis pacem. Et sic finis & consummatio sacrificij fit de pace, ut maneamus in pace. Vnde in consummatione sacrificij osculum sumimus: quo in sacrificio assensum & participationem ostendimus, & quod debemus in pace manere signamus.

Osculū
in missa
quid signi-
ficet.

CONCLUSIO.

SANCTISSIMI Canonis textu studiosissimè Siquisito, obsecro te quicumque transcribis, ut distinctiones diligenter obseruans singulorum capitulorum principia grandiusculis literis prænotes, & periodos (in quibus totum quaternarius concludit opusculum) capitalibus literis illumines, apposis titulis, quibus & periodorum diuersitas prima fronte præ-

ODON. CAMERA. 62

præclare effulgeat, & singulorum capitulorū
principia primò visa se offerant, & immuta
ta cola & commata confusis distinctionibus
sententias non conturbent.

Finit Expositio D. Odonis.

PSALMVS DAVID CVM VENISSET

*ad eum Nathan propheta, postquam ingressus fuerat
ad Bethsabee: in qua solam misericordiam
Dei sibi proponit, propter quam orat.*

Miserere mei Deus secundum magnā mi-
sericordiam tuam,

Et secundum multitudinem miserationum
tuarum dele iniquitatem meam.

Ampliùs laua me ab iniquitate mea: & à pec-
cato meo munda me.

Quoniā iniquitatē meam ego cognosco: &
peccatum meum contra me est semper.

Tibi soli peccaui, & malū corā te feci: vt iu-
stificeris in sermonibus tuis, & vincas cū iudī-
caris.

Ecce enim in iniquitatibus conceptus sum:
& in peccatis concepit me mater mea.

Ecce enim veritatem dilexisti: incerta & oc-
cultā sapientiæ tuæ manifestasti mihi.

Asperges me hyssopo, & mundabor: laua-
bis me, & super niuem dealbabor.

Audi-

Auditui meo dabis gaudium & lætitiã: &
exultabunt ossa humiliata.

Auerte faciem tuam à peccatis meis: & om-
nes iniquitates meas dele.

Cor mundum crea in me Deus, et spiritum
rectum innoua in visceribus meis.

Ne proijcias me à facie tua, et Spiritum san-
ctum tuum ne auferas à me.

Redde mihi lætitiã salutaris tui, et Spiritu
principali confirma me.

Docebo iniquos vias tuas: et impij ad te cõ-
uertentur.

Libera me de sanguinibus Deus, Deus salu-
tis meæ: & exultabit lingua mea iustitiã
tuam.

Domine labia mea aperies, et os meum an-
nuntiabit laudem tuam.

Quoniam si voluisses sacrificium, dedissem
vtiq;: holocaustis non delectaberis.

Sacrificium Deo, spiritus contribulatus:
cor contritum et humiliatum, Deus, non de-
spicies.

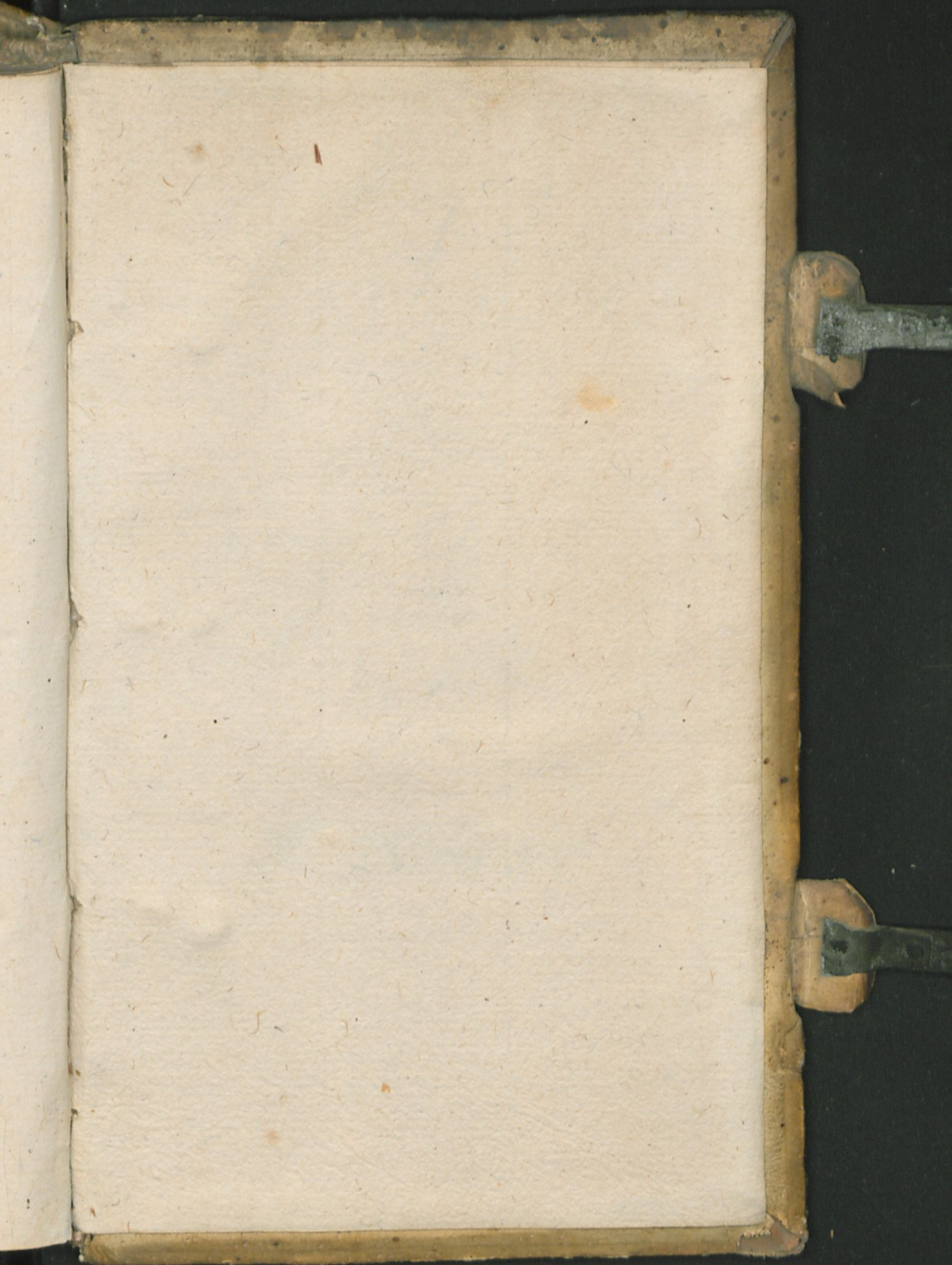
Benignè fac Domine in bona voluntate tua
Sion: et ædificentur muri Ierusalem.

Tunc acceptabis sacrificium iustitiæ, obla-
tiones et holocausta: tunc imponent super al-
tare tuum vitulos.

[Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page.]

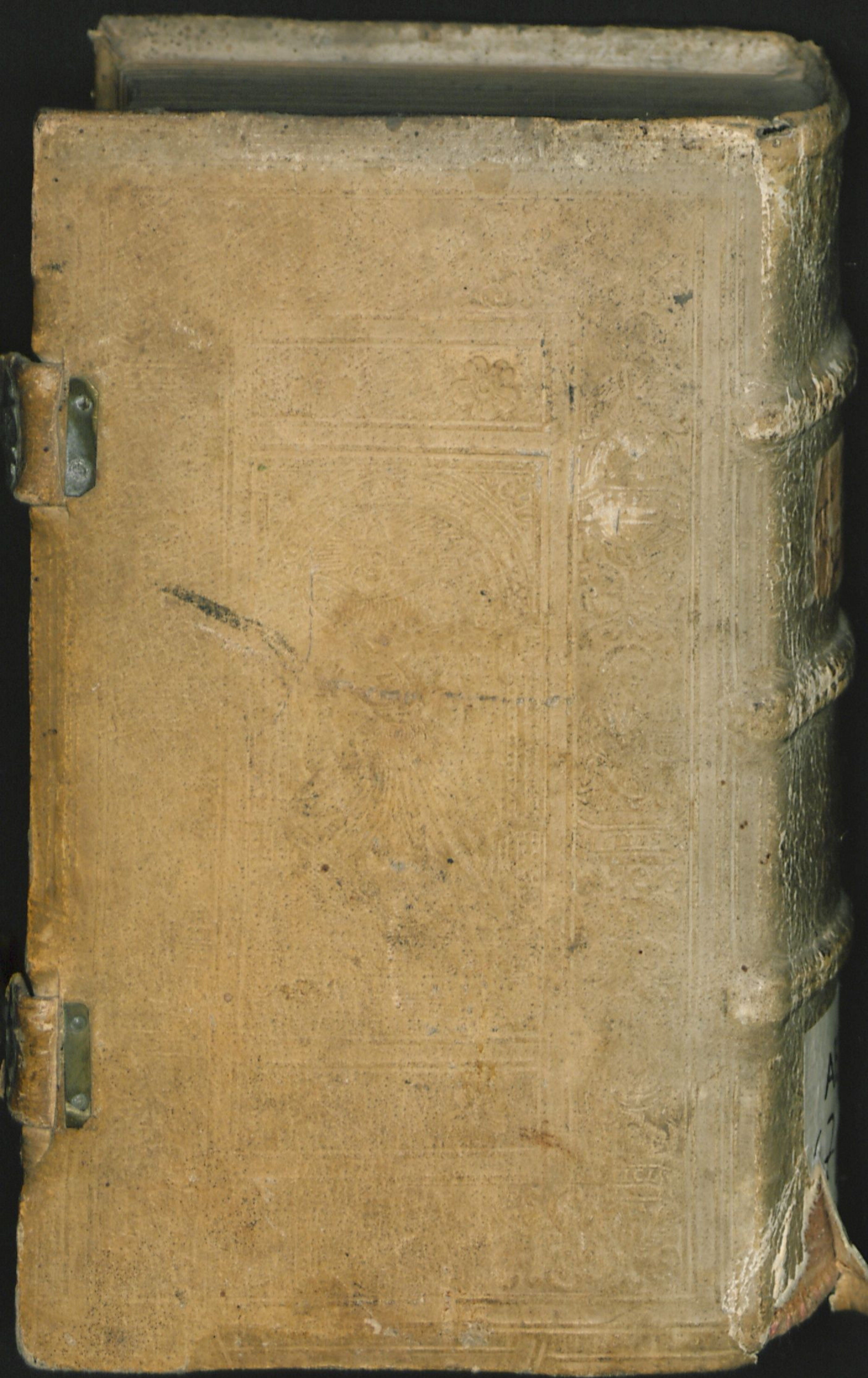

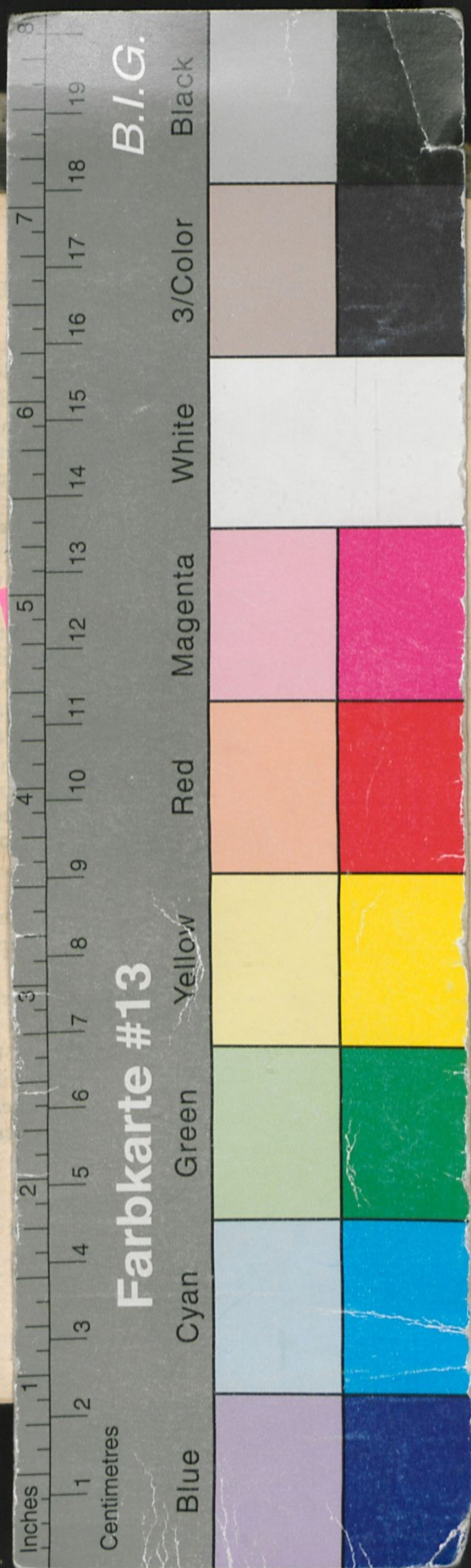
unzweyten

67 $\frac{9}{b, 14}$

67 $\frac{9}{b, 14}$

X 1996267

EXAMEN ORDINANDORVM,

AD
Questiones sacrorum ordinum, Candidatis proponi consuetas, aptæ & piæ responsiones, Catholicam veritatem succincta breuitate indicantes.

Per Reuerend. P. F. Ioan. Ferum, Metropolita-
næ Mogunt. Concionatorem, &c.

Huic nouæ editioni accessit. SS.
Canonis Missæ pia exposi-
tio. D. Odonis Came-
racensis Epi-
scopi.

COLONIÆ,
Apud heredes Arnoldi Birckmanni.
M. D. LXIII.

